Poštarina plaćena u gotovom

BR. 1. ZAGREB, SIJEČANJ 1939 XV

MIE

GLA

UREDILI: OR

Serec dr. J. Alfons
sreski sudac Irig

SADRŽAJ:

Dva zaključka prve sjednice Stola sedmorice u pitanju uzdržavanja žene; — dr. Josip Trgovčević, tajnik Stola sedmorice 1

Djelokrug krivičnoga vijeća Okružnoga suda; — dr. Jovan Katurić, sudac Kasac. suda u Novom Sadu 7

Privatno-pravna strana gradjevinskoga zakona; — dr. Miroslav Muha, sudac Stola sedmorice . 18

S prvog medjunarodnoga kriminološkoga kongresa u Rimu; — dr. Stanko Frank, sveuč. profesor u Zagrebu 25

† **Dr. Nikodem Jakšić**, pretstojnik unutarnjeg odjela bivše hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade; — dr. Edo Lovrić, sveuč. profesor u m. u Zagrebu 38

Pravosudje:

a) Gradjansko 40

b) Upravno 44

Književnost 45

Svaštice 48

Ovome broju prilažemo uplatne listove Pošt. štedionice (račun Pravničkoga društva br. 35.515). Molimo članove i pretplatnike, da izvole namiriti zaostalu i tekuću članarinu odnosno pretplatu.

Molimo članove, da nam izvole pribaviti i novih članova. Ima mnogo diplomiranih pravnika, koji postadoše suci, odvjet. pripravnici, odvjetnici itd., a da se ne začlaniše u naše društvo. Iz toga se može zaključiti, da ne čitaju »Mjesečnika«, a svaki pravnik, želi li učvrstiti se u svome zvanju, mora čitati »Mjesečnik«. Mnoge pogrješke u praksi imadu se pripisati tome, što se preko »Mjesečnika« ne prati razvoj sudovanja i pravne nauke.

MJESEČNIK

GLASILO PRAVNIČKOGA DRUŠTVA

Uredili:

GOD. LXV. Dr. Edo Lovrić, kr. sveuč. prof. ZAGREB 1939.
SIJEČANJ Dr. Ivo Politeo BROJ 1.

Dva zaključka pune sjednice Stola sedmorice u pitanju uzdržavanja žene

Priopćio dr. Josip Trgovčević, tajnik Stola sedmorice.

U početku već moram naglasiti, da je svrha ove rasprave dvojaka, naime, upoznati praktičnoga pravnika sa dvjema novijim odlukama pune sjednice Stola sedmorice u pitanjima važnim i do sada spornim, koja su nastala iz zakonske odredbe, da je muž dužan uzdržavati svoju ženu, kao i iznijeti pobude, koje su vodile Stol sedmorice kod donašanja tih dvaju zaključaka.

Pokraj poznatoga kolebanja književnosti i sudovanja u navedenim pitanjima nije potrebno napose isticati, od kolike je važnosti za praktičnoga pravnika, napose odvjetnika, da se upozna s tima pitanjima na način po mogućnosti kratak i pregledan.

Uz netom istaknutu spornost pitanja dolazi još i činjenica, da u nekim važnijim, dapače plenarnim odlukama Stola sedmorice[1]) u ovim pitanjima nalazimo dosta oskudna obrazlaganja, a u dvjema zaključcima, koji su predmet ove rasprave, a s kojima nisu rješavani konkretni slučajevi, ne nalazimo uopće pismenog obrazloženja s obzirom na njihovu jedinu svrhu, da posluže jednoličnomu rješavanju ovih pravnih pitanja kod Stola sedmorice.

Kakogod su u tumačenju zakona pobude (motivi) zakonodavca jedno od najvažnijih pomagala, tako nam se i iznošenjem pobuda za važnije, načelne vrhovne sudske odluke, pruža mogućnost za njihovu svestranu kritičku ocjenu. Time se nesumnjivo najviše može doprinijeti, da u buduće sudovanje u tim pitanjima ne bude pokazivalo tako česta kolebanja u kraćim razdobljima, što je kod mnogih gradjana, napose odvjetnika, opravdano izazivalo mišljenje, da pokretanje sudskih sporova u nekim pitanjima uzdržavanja žene nije ništa drugo nego puka igra na sreću.[2]) Kako sam već uvodno rekao, da će se ovo izlaganje odnositi samo na dva novija zaključka pune sjednice Stola sedmorice u pitanjima zakonske dužnosti muža uzdržavati ženu, moram još nadodati, da ću to učiniti s upozorenjem na noviju pravnu književnost i sudovanje bečkoga vrhovnog suda u tim pitanjima.

---

1) Tako n. pr. s. s. (S. s. = Stol sedmorice) br. 586/1907 (Č. I 2).
2) Vidi u »Mjesečniku god. 1938.« str. 459 raspravu dra. Marka Leitnera.

I. — Davna je prepirka medju pravnicima, da li je propis § 91. ogz., koji odredjuje, da je muž »dužan davati ženi pristojno uzdržavanje po svojoj imovini«, javnopravne ili privatnopravne naravi? U ovom se pitanju u književnosti zastupaju najrazličitija gledišta, jedni se bore za prvo (Ohmeyer, Krasnopolski, Lössl, Flesch), drugi za drugo rečeno mišljenje (Pollenz, Piekarski), a treći opet nalaze u njem jednih i drugih obilježja (Hussarek, Pisko), odnosno promatraju to pitanje s drugoga stanovišta (Lenhoff). Sudovanje tek u novije doba napušta svoje prijašnje, u glavnom dosljedno zastupano stanovište, da je naime propis § 91. ogz. javnopravne naravi, pa se stoga žena ne može odreći svoga prava na uzdržavanje,[3]) te zauzima protivno stanovište o privatnopravnoj naravi navedenoga propisa, a to da nužno ima za posljedicu mogućnost takvog odreknuća,[4]) odnosno sporazumnog uredjenja pitanja uzdržavanja.[5])

Razmatrajući prijašnje odluke, koje niječu mogućnost pravovaljanog odreknuća žene na uzdržavanje, vidimo, da se neke od njih u glavnom temelje na shvaćanju obiteljsko-pravnoga značaja propisa § 91. ogz. i važnosti. koju ženidba ima za postojeći društveni poredak; dočim se druge uz to upiru i na okolnost, da bi se uslijed odreknuća žene na uzdržavanje teret njezinog uzdražavanja neopravdano prebacio na druge osobe, n. pr. na općinu, a to da se protivi javnim interesima.

Protivno stanovište, dakle, da je propis § 91. ogz. privatnopravne naravi, zauzeto u čas prije navedenim odlukama, raspravljeno je i u punoj sjednici Stola sedmorice dana 22. lipnja 1938., te je donesen zaključak (Su 218/2-38), da »muž i žena ne mogu samovlasno raskinuti ženidbenu zajednicu,[6]) no oni se mogu u svako doba sporazumjeti glede uzdržavanja, pa ga se i odreći za slučaj, da im nadležni sud dozvoli rastavu odnosno odvojeno stanovanje kao privremenu mjeru«.

Pobude za pravno stanovište, koje nas ovdje jedino zanima, naime, da se muž i žena »mogu u svako doba sporazumjeti glede uzdržavanja, pa ga se mogu i odreći »crpljene su u glavnom iz plenisimarnoga zaključka bečkoga vrhovnoga suda od 18. siječnja 1916. Praes. 375/15,[7]) koji svojim opširnim i iscrpljivim obrazloženjem, ukratko rečeno, ističe, da je zahtjev žene na uzdržavanje po § 91 ogz. čisto privatnopravni, i to obavezni zahtjev.

Za naše sudovanje netom navedeni zaključak pune sjednice Stola sedmorice znači snažan korak naprijed s duhom i potrebama života, osobito kada se uzme u obzir sadašnji gospodarski i društveni položaj žene, ali upravo zato, što je tom odlukom temeljito izmijenjeno dosa-

3) S. s. br. 2435/28 (V. II. 547), br. Rev. 1752/35, br. Rek 1466/35, br. Rek 627/36 i br. Rek 1766/37.
4) S. s. br. Rek 1797/37, br. Rek 221/38 i br. Rev 25/38.
5) S. s. br. Rev. 1024/34 i br. Rev 1547/34.
6) Tako s. s.: br. 5/21 (V. I 15), br. 361/21 (V. I 18), br. 1832/12 (Č. II 728; br. 4929/32, br. Rek 1884/35, br. Rev. 1748/35, br. Rev. 1819/35, br. Rev. 1270/36, br. Rev. 487/37; — protivno: br. Rev. 1024/34, br. Rev. 1547/34, br. Rev. 1198/35, br. Rev. 1369/35.
7) Novak XVII br. 1678, Geller-Jolles XVIII br. 23, JB = Judikatenbuch br. 244.

dašnje stanovište sudovanja u tom pitanju, bit će potrebno, da ga malo pobliže razmotrimo.

Morat ćemo stoga posegnuti za novijom književnošću, ograničivši se za sada samo na mišljenje najuvaženijih pravnih pisaca, Ehrenzweiga i Lenhoffa, a podjedno ćemo vidjeti, kako su se kasnije odluke bečkoga vrhovnoga suda odnosile prema rečenomu plenisimarnomu zaključku iz god. 1916.

Općenito se naučava i u sudovanju prihvaća naučavanje, da se žena ne može odreći prava na podavanje pristojnoga uzdržavanja (§ 91. ogz.), dok je u ženidbenoj zajednici (neispravno: dok je u ženidbi),[8]) jer to pravo — prema Lenhoffu — uz ostala prava i dužnosti zajedničke (§ 90. ogz.) i posebne (§§ 91. i 92. ogz.) ženidbenih drugova, čini sadržaj ženidbe, pa je kao osnovno pravo žene prinudne naravi.[9])

Po tom vladajućem shvaćanju arg. § 91. ogz. mogu se dakle ženidbeni drugovi sporazumjeti glede uzdržavanja, a žena i odreći se toga prava za slučaj ukinuća ženidbene zajednice, koje biva rastavom od stola i postelje, dakle sporazumno uredjenje pitanja uzdržavanja nije vezano za slučaj ukinuća ženidbe, koje biva raspustom (razrješenjem) ženidbe, kako bi se to prema izvodima Lenhoffa na prvi pogled moglo zaključiti.

Nu takav je zaključak prividan i dolazi odatle, što se rastavi od stola i postelje u glavnom pridaju pravne posljedice raspusta ženidbe, dakle da se rastavom od stola i postelje ukida ne samo ženidbena zajednica nego i ženidba kao takova,[10]) pa je time Lenhoff došao u sukob s vladajućim mišljenjem u književnosti i u sudovanju, gubeći iz vida, da rastava od stola i postelje ima za posljedicu samo to, da ženidbeni drugovi zajednički ne žive (§ 92 — »stol«) i da više nisu obvezani na ženidbenu dužnost (§ 90. — »postelja«)[11])

Istražujući razloge, zbog kojih Lenhoff tvrdi, da se rastavom od stola i postelje ukida ženidba, dakle ne samo ženidbena zajednica, vidjet ćemo, da je ta misao bila tek nepotrebna karika u njegovom inače logičnom i cjelovitom pravnom izvodjenju ovoga spornoga pitanja.

Propis § 91. ogz., kako je prije rečeno, prinudnopravne je naravi, pa da ga uzmogne potpuno izlučiti iz ovoga pitanja, poslužio se je Lenhoff navedenom tvrdnjom, da se rastavom od stola i postelje ukida ženidba, čime je nužno morao doći do zaključka, da namjesto osobnoga prava žene u ženidbi (u ženidbenoj zajednici!) tražiti pristojno uzdržavanje u naravi (§ 91. ogz.), za slučaj rastave od stola i postelje, čime se ukida ženidba (ženidbena zajednica!), dolazi samo obvezno-pravni zahtjev žene na davanje uzdržavanja u novcu (§§ 1263. i 1264. ogz.).

Tako Lenhoff dolazi do zaključka, da se zahtjev žene na uzdržavanje u ženidbi (ženidbenoj zajednici!) po § 91. ogz. bitno razlikuje od njezinoga takvoga zahtjeva za slučaj rastava od stola i postelje po §§ 1263. i 1264. ogz., jer kako je prvi prinudne, drugi je dispozitivne naravi, dajući strankama slobodu, da imovinsko-pravna djelovanja ra-

8) Klang, Komentar I/I str. 596.
9) Klang, op. cit. str. 559.
10) Klang, op. cit. str. 615.
11) Ehrenzweig, Sistem, 1924., II/II str. 92.

stave urede po svojoj volji, pa se stoga žena može valjano odreći svoga prava na uzdržavanje.[12])

Budući da opći gradj. zakonik odredjuje, što ima biti sa ženidbenim ugovorima (§ 1217.), dakle i sa ugovorom, kojim se ženidbeni drugovi sporazumijevaju glede uzdržavanja, dotično žena odriče prava na uzdržavanje za slučaj sudske rastave (§ 1264.), proglašenja ženidbe nevaljanom (§ 1265.) i raspusta (razrješenja) ženidbe (§ 1266.), ostaje pitanje valjanosti odreknuća žene na uzdržavanje, kako to opravdano ističe Ehrenzweig, sporno samo u slučaju sporazumne rastave od stola i postelje (§ 1263).

Za Ehrenzweiga naprotiv nema jasnih i točnih pojmovnih razlika izmedju obiteljskoga i obveznoga prava,[13]) pa zato on na zanimljiv način traži rješenje ovoga pitanja i nalazi ga u jesnom odgovoru, te kaže, da se žena odriče prava na uzdržavanje ili zato, što je kriva, pa želi izbjeći bezizglednu parnicu razvod ženidbe, ili pak zato, što joj muž umjesto stalnoga podavanja u obliku rente izručuje stanoviti paušalni iznos, a da to za nju prema prilikama može biti od velikoga interesa.[14])

Medjutim se u životu dosta često dogadjaju slučajevi, da se žena odriče prava na uzdržavanje bez obzira na svoju eventualnu krivnju, pa će takve slučajeve odreknuća trebati prosudjivati s obzirom na njihovu svrhu, jer u koliko je takvom odreknuću od početka bila svrha olakšanje rastave od stola i postelje ili razrješenja ženidbe, morat će se uzeti takav uglavak protivnim naravi i svrsi ženidbe i stoga nevaljanim.[15])

Već je prije rečeno, da dolazimo do zaključka o valjanosti sporazuma ženidbenih drugova glede uzdržavanja, pa i odreknuća žene na uzdržavanje za slučaj rastave — iako potpuno ne slijedimo n. pr. Lenhoffa, nego ostajemo kod vladajućega mišljenja, dakle, da u slučaju rastave od stola i postelje ženidba dalje traje, ali ne i ženidbena zajednica, — jer taj zaključak nužno proizlazi iz §§ 105. i 108. ogz., koji nalažu ženidbenim drugovima, da kod rastave od stola i postelje sporazumno urede i pitanje svojih imovinskih odnošaja (§§ 1263. i 1264. ogz.), dakle prepušta njihovoj slobodnoj volji i uredjenje pitanja uzdržavanja žene.

Uz ovakva i slična mišljenja u književnosti, koja mogu biti različita u načinu svojih pravnih izvodjenja, ali u glavnom jedinstvena u konačnom zaključku, da se ženidbeni drugovi mogu sporazumjeti glede uzdržavanja, a žena se i odreći prava na uzdržavanje za slučaj rastave od stola i postelje, pokazuje nam većina kasnijih odluka bečkoga vrhovnoga suda,[16]) da gotovo stalno i dosljedno stoji na pravnom stanovištu, zauzetom u navedenom plenisimarnom zaključku iz god. 1916.

Mora se priznati, da se medju tim odlukama nalazi i takvih odluka, koje pokazuju stanovita odvajanja u pravnom obrazlaganju

12) Klang, op. cit. I/I str. 692 i 593, III str. 874.
13) Ehrenzweig, op. cit. str. 5 i 6
14) Ehrenzweig, op. cit. str. 128.
15) Klang, op. cit. III str. 874; Ehrenzweig, op. cit. str. 128.
16) ZBl. = Zentralblatt für die juristische Praxis 1920/169. ZBl. 1924/40, ZBl. 1924/157, ZBl. 1932/138.

ovoga pitanja, ne mijenjajući medjutim u stvari sam pravni zaključak, pa tako n. pr. plenisimarni zaključak od 5. lipnja 1928.[17]) napose ističe, da se zahtjev žene na uzdržavanje po § 91. ogz. temelji na odnošajima sličnim obiteljsko-pravnim, koji nisu čisto privatno-pravnoga značaja, a opet jedna odluka istog suda[18]) ne gleda taj zahtjev kao čisto imovinsko-pravni zahtjev.

U mnogima od tih novijih odluka nužno vidimo odraz suvremenih pravnih mišljenja u književnosti, pa se stoga ne možemo složiti s Piekarskim[19]), da bi jedna novija odluka bečkoga vrhovnoga suda[20]) u dijelu, u kojem samo naglašava prinudnu narav zahtjeva žene na uzdržavanje, dok ženidba nije rastavljena, bila u protivnosti s pravnim stanovištem zauzetim u rečenom plenisimarnom zaključku iz god. 1916.

Konačno zaključujući ovo pitanje možemo reći, da je zaključak pune sjednice Stola sedmorice od 22. lipnja 1938. Su 218/2-38 donesen potpuno u duhu suvremenoga pravnoga naučavanja i sudovanja austrijskih sudova, dakle, da se žena može u svako doba, prije kao i za vrijeme rastave od stola i postelje, dapače već prigodom sklapanja ženidbe, pravovaljano sporazumjeti glede svoga uzdržavanja, odnosno odreći se toga uzdržavanja za slučaj sudski dozvoljene rastave od stola i postelje ili bar dozvoljenoga razlučnoga boravišta kao privremene mjere.[21])

II. — Pitanje dozvole razlučnoga boravišta kao preduvjeta za dosudjenje privremenog uzdržavanja, kao i pitanje odredjivanje roka za podignuće tužbe na rastavu od stola i postelje ili raspust (razrješenje) ženidbe, naši su sudovi do sada različno rješavali.

Tom činjenicom potaknut Stol sedmorice u punoj sjednici donio je zaključak od 9 studenoga 1938. Su 372/2-38, u kojem je izmedju ostaloga rečeno: »da se privremeno uzdržavanje ne može ni u kome slučaju dosuditi, ako nije ujedno stavljen i zahtjev za razlučno boravište«, kao i to: »da se u svakom slučaju, pa i u slučaju, da muž napusti ženu, ima ženi dati rok za podignuće tužbe na rastavu ili raspust ženidbe.«

Pravo žene na pristojno uzdržavanje u smislu § 91. ogz. je uvjetovano, da žena živi u ženidbenoj zajednici, pa je stoga muž prvenstveno dužan ženi davati uzdržavanje u naravi. Ta dužnost muža uzdržavati ženu u smislu § 91. ogz. traje sve dotle, dok ženidbena zajednica pravno postoji, dakle dotle, dok nije sudskom odlukom izrečena nevaljanost ženidbe, raspust (razrješenje) ženidbe ili rastava od stola i postelje.[22])

Ako medjutim za vrijeme pravnoga postojanja ženidbene zajednice nastupe takve okolnosti, uslijed kojih ženidbeni drugovi ne mogu živjeti ili već ne žive u zajednici, a da bi se mužu u ispunjavanju nje-

17) Entscheidungen des österr. Obersten Gerichtshofes in Zivil und Justitzverwaltungssachen X/62, JB. br. 32.
18) ZBl. 1927/352.
19) Der gesetzliche Unterhaltungsanspruch der Ehegatten str. 5.
20) ZBl. 1932/165.
21) Klang, op. cit. I/I str. 705.
22) Tako na pr. s. s. Rev 1547/34.

gove dužnosti iz § 91. ogz., da naime daje ženi pristojno uzdržavanje u naravi, moglo narediti, da takvo uzdržavanje privremeno daje u novcu, dakle novčanu rentu, potrebno je, da se privremeno ukine ženidbena zajednica (§ 93. ogz.), a to biva samo sudskom dozvolom razlučnoga boravišta (§ 107. ogz. »pristojno napose stanište«) bilo uslijed privole muža ili ugroženosti jednoga od ženidbenih drugova § 109. ogz.).

Danas je stoga vladajuće mišljenje, da za područje § 107 ogz., kojim je predvidjena dozvola razlučnoga boravišta samo za slučaj postupka na rastavu od stola i postelje, arg. a min. i za slučaj postupka na raspust (razrješenje) ženidbe, bez takve dozvole razlučnoga boravišta ne može biti mjesta dosudjivanju privremenog uzdržavanja u novcu.[23])

Stupanjem na snagu izvršnoga postupnika pravno se je stanje u toliko promijenilo, da je privremena naredba razlučnoga boravišta (§ 333. br. 8 Ip. »odvojenoga stana«) općenito uzakonjena, dakle ne samo za slučaj rastave od stola i postelje (§ 107. ogz.), ali ipak isključena u slučaju postupka radi sporazumne rastave od stola i postelje te sporazumnoga raspusta židovske ženidbe (§ 329. Ip. — »parnica«).

U našem sudovanju za sada ostaje otvoreno pitanje, da li je i nakon stupanja na snagu izvršnoga postupnika dozvola razlučnoga boravišta po § 333. br. 8 Ip, nužan preduvjet za odredbu privremenog uzdržavanja po istom §-u Ip., na što će, čini se, trebati niječno odgovoriti.[24])

S navedenim zaključkom pune sjednice Stola sedmorice Su 372/2-38, koja se u tom pitanju temelji na vladajućoj pravnoj nauci i sudovanju, bar za područje § 107. ogz., prekinuto je s dosadašnjim različitim shvaćanjima, da žena n. pr. ne treba tražiti dozvolu razlučnoga boravišta, kao preduvjeta za odredbu privremenog uzdržavanja, ako je iz opravdanih razloga otišla od muža, a on je ne traži natrag,[25]) odnosno ako ju je ostavio muž sada nepoznata boravišta[26]) ili pak sporazumno živi već rastavljeno od muža.[27])

Medjutim u pitanju stavljanja zahtjeva za razlučno boravište u odlukama Stola sedmorice[28]) opravdano nalazimo širokogrudno stanovište, da se dozvoljava razlučno boravište, ako postoje uvjeti za njega, premda moliteljica takav zahtjev izričito nije stavila ni u molbi ni u toku postupka.

Iz pojma privremene naredbe o uzdržavanju žene, kako one iz §§ 108. i 117. ogz., tako i one iz § 333. br. 8 Ip., slijedi, da se takvom privremenom naredbom uredjuje pitanje uzdržavanja žene bilo prije bilo za vrijeme parnice na ukinuće ženidbenoga veza (§ 93. ogz. — »saveza ženidbenoga«).

Nije li dakle u vrijeme stavljenoga prijedloga za dozvolu privremene naredbe za uzdržavanje već povedena parnica na ukinuće ženidbenoga veza, tada će sud, dozvoljavajući moliteljici takvu privremenu naredbu, morati ujedno odrediti »primjeren rok« (Naredba ministra pravosudja od 26. lipnja 1953. i § 340. st. 2 Ip.),[29]) u kojem će moliteljica morati povesti parnicu na ukinuće ženidbenoga veza, dakle parnicu na rastavu od stola i postelje ili raspust (razrješenje) ženidbe, jer se u slučaju bezuspješnoga proteka odredjenoga roka ukida dozvoljena privremena naredba.

Prema tome s obzirom na samu narav privremene naredbe, kaže se, da se ne može dopustiti nikakav izuzetak, dakle ni za slučaj, da muž napusti ženu, kako se to u sudovanju češće uzima,[30]) jer bi naredba o privremenom uzdržavanju, bez odredjivanja roka za povedenje parnice na ukinuće ženidbenoga veza, dobila narav definitavnog uzdržavanja.

Iako je ovo mišljenje zakonski osnovano, ipak će se gotovo kod svakoga čovjeka roditi pitanje, da li je inače pravedno siliti ženu, koja želi s mužem živjeti u bračnoj zajednici, da povadja parnicu na ukinuće ženidbenoga veza, tim više što n. pr. po § 147. st. 2. zakona o činovnicima: »Ženi rastavljenoj od muža po propisima rimokatoličke crkve ne pripada pravo na porodičnu penziju.«

[23]) Klang, op. cit. I/I str. 706; S. s. br. 3654/1903. (Č. I 1), br. 5/21 (V. I 15), br. 361/21 (V. I 18), br. 5713/29 (V. III. 1037).
[24]) Klang, op. cit. I/I str. 629 i 706; Pickarski, op. cit. str. 85.
[25]) S. s. br. 4075/14 (Č. II. 730).
[26]) S. s. br. 772/32.
[27]) S. s. br. Rev. 1024/34 i br. Rev. 1547/34.
[28]) S. s. br. Rek 1692/38 i br. Rek 1694/38.

Djelokrug krivičnoga vijeća Okružnoga suda

Napisao dr. Jovan Katurić, sudac Kasac. suda u Novom Sadu.

Krivič. vijeće Okruž. suda, spomenuto u § 11 br. 1. s. k. p. je naročito sudačko vijeće, koje se sastoji od pretsjednika vijeća i dvojice sudaca, koje za svaku godinu odredjuje pretsjednik Okruž. suda u smislu § 19. zak. o uredjenju redov. sudova, a služi kao nadzorni organ nad radom istražnoga suca u cijelom pripremnom postupku.

Istražni sudac je jedan od sudaca Okruž. suda, kojega godišnjim rasporedom odredjuje pretsjednik Okruž. suda, a nadležan je, da u ime Okruž. suda vodi pripremni postupak u istraž. odjeljenju o svim krivič. djelima, za čije sudjenje je nadležan sudac pojedinac Okruž. suda (§ 10. br. s. k. p.) ili Okruž. sud kao zborni sud (§ 11. br. 2. s. k. p.) u vijeću od trojice ili petorice sudaca (§ 75. od. 2. br. 1. s. k. p.). On ima vršiti sve procesne radnje u pripremnom postupku, koji obuhvaća izvidjajni, istražni i optužni postupak po odredbama zakona ili lično ili preko sreskih sudova (§ 9. br. 3. s. k. p.) ili uz pomoć drugih vlasti (§ 10. br. 1. s. k. p.).

Pri vodjenju izvidjaja i istrage mogu nastati nesuglasice izmedju istraž. suca i stranaka (državni, privatni i subsidijarni tužitelj kao i okrivljenik) ili drugih pravno zainteresovanih lica (oštećenik, privatni učesnik ili treće lice). Takve nesuglasice, koje su predvidjene u zakonu, ne može rješavati sam istraž. sudac, već o istima mora rješavati kri-

[29]) Tako S. s. br. 3155/1908 (Č. I 3), br. 1809/1919 (V. I 14) br. Rek 365/38 i br. Rek 386/38; — protivno: S. s. br. 586/1907 (Č. I. 2), br. Rek 639/38, br. Rek 1062/36 i br. Rek 1658/37.
[30]) Tako na pr. S. s. br. Rek 1590/34.

vično vijeće Okruž. suda kao nadzorni organ istraž. suca. U zakonu su izričito predvidjeni slijedeći slučajevi nesuglasica, o kojima ima da rješava krivič. vijeće Okruž. suda:

1. ako istraž. sudac ima razloga, da ne usvoji tužiteljev prijedlog o otvaranju istrage;

2. ako istraž. sudac usvoji tužiteljev prijedlog o otvaranju istrage, ali okrivljeni ne će da uloži žalbu, nego traži odluku suda o tome (§ 98. od. 4. s. k. p.); — u oba slučaja protiv rješenja suda, da se ne otvori istraga, nema mjesta žalbi (§ 28. od. 6. s. k. p.), u protivnom slučaju ima u roku od 8 dana Apelacionomu sudu;

3. ako istraž. sudac nadje razloga, da ne usvoji prijedlog tužiteljev u toku istrage radi izvršenja pojedinih istražnih radnja § 101. od. 1. s. k. p.); — protiv rješenja suda o tome ima mjesta žalbi Apelac. sudu u roku od 8 dana (§ 328. od. 1. s. k. p.;

4. ako istražni sudac ima razloga da ne pristane na prijedlog tužiteljev, da se istraga dopuni (§ 109. od. 4. s. k. p.); protiv rješenja suda o tome ima mjesta žalbi Apelac. sudu u roku od 8 dana (§ 328. od. 1. s. k. p.;

5. ako privatni učesnik mjesto drž. tužitelja preduzme gonjenje od njega napušteno, a istražni sudac ne primi njegov prijedlog za produženje izvidjaja ili istrage (§ 108. od. 2. s. k. p.); — protiv rješešenja suda o obustavljanju izvidjaja ili istrage ima mjesta žalbi Apelac. sudu u roku od 8 dana (§ 108. od. 5 i § 328. od. 1. s. k. p.);

6. ako privatni tužitelj preduzme gonjenje za djela, za koja je on nadležan pokrenuti postupak, a istraž. sudac ne primi njegov prijedlog za izvršenje odnosno za produženje izvidjaja (§ 92. od. 4. i § 108. od. 2. s. k. p.); — protiv rješenja suda o obustavljanju izvidjaja ima mjesta žalbe Apelac. sudu u roku od 8 dana (§ 328. od. 1. s. k. p.);

7. ako se istraž. sudac i drž. tužitelj u toku istrage ne slažu u pogledu ukidanja istraž. zatvora (§ 130. od. 3. s. k. p.); — protiv takvoga rješenja suda ima mjesta žalbi Apelac. sudu u roku od 3 dana (§ 328. od. 1. s. k. p.);

8. ako istraž. sudac ili pretsjednik vijeća, kojima je predana optužnica, imaju razloga, da ne pristanu bilo na prijedlog tužiteljev, stavljen u optužnici, da se protiv okrivljenika narodei istraž. zatvor ili da se pusti u slobodu (§ 203. od. 2. s. k. p.);

9. ako istraž. sudac ili pretsjednik vijeća u slučaju nove optužnice tužiteljeve, podnijete po naknadnim izvidjajima izvršenim u smislu § 219. od. 1. s. k. p. imaju razloga, da ne pristanu na prijedlog tužiteljev, stavljen u novoj optužnici, da se protiv okrivljenika, koji se je po prvobitnoj optužnici nalazio u slobodi, naredi istražni zatvor; — u oba slučaja protiv rješenja suda ima mjesta žalbe Apelac. sudu u roku od 3 dana (§ 204. od. 3. s. k. p.);

10. ako vlasnik spisa ili u njegovom otsustvu njegov zastupnik ne dopušta istražnomu sucu razgledanje ili čitanje spisa (§ 145. od. 2. s. k. p.); — protiv rješenja suda ima mjesta žalbi Apelac. sudu u roku od 8 dana (§ 328. od. 1. s. k. p.).

U svim ovim slučajevima zakon izričito stavlja u dužnost istraž. sucu, da odmah neposredno saopći sudu zahtjev, da o tome donese rješenje. Krivič. vijeće Okruž. suda rješava o tom zahtjevu u nejavnoj sjednici.

Istraž. sudac ne može biti član toga vijeća; on samo može učestvovati u vijećanju t. j. prilikom vijećanja može dati svoj izvještaj, ali ne može učestvovati pri donošenju rješenja (§ 98. od. 5. s. k. p.). Kriv. vijeće Okruž. suda će donijeti svoje rješenje po saslušanju drž. tužitelja, koji može dati svoje mišljenje pismeno ili usmeno. To znači, da on može i prisustvovati toj sjednici vijeća, jer se on o toj sjednici ima uvijek obavijestiti na vrijeme, ali samo ne može prisustvovati vijećanju suda (§ 43. od. 2. s. k. p.).

Ali ima i slučajeva nesuglasica, o kojima istraž. sudac nije dužan zatražiti odluku sudu, nego može sam ta pitanja riješiti ili zatražiti odluku suda, a to su svi oni slučajevi nesuglasica, u kojima zakon nije izričito predvidio, da se ima zatražiti odluka suda. To se vidi iz § 14. od. 2. uredbe o poslovnom redu za redovne krivič. sudove, po kojemu istraž. sudac može u sumnji zahtijevati rješenje suda i onda, kada to zakon nije naročito predvidio, kao i iz § 16. iste uredbe. po kojem istraž. sudac u svim slučajevima, gdje ne će da primi prijedlog tužiteljev, već traži odluku suda, učinit će to odmah. Ti slučajevi nesuglasica su oni, koji nisu predvidjeni u zakonu, ili ako su predvidjeni, zakon za nje ne stavlja u dužnost istraž. sucu, da zatraži odluku suda; n. pr. ako je drž. tužitelj predložio otvaranje istrage i naredjenje istraž. zatvora, a istraž. sudac se slaže sa prijedlogom ostvarenja istrage, ali se ne slaže sa prijedlogom za naredjenje istraž. zatvora. U tom slučaju on će rješenjem otvoriti istragu, ali nije dužan u pojegledu naredjenja istraž. zatvora zatražiti odluku suda, jer takav propis nije predvidjen u zakonu za naredjenje istraž. zatvora, kao što postoji za otvaranje istrage (§ 98. od. 4. s. k. p.), već će istim rješenjem, kojim je otvorio istragu, odbiti tužiteljev prijedlog za naredjenje istraž. zatvora, a ako je u sumnji radi naredjenja istraž. zatvora, moći će u tom pogledu zatražiti odluku suda.

To isto vrijedi i za slučaj, ako je okrivljenik za vrijeme istrage stavio prijedlog istraž. sucu, da izvrši pojedine istraž. radnje ili da se istraga dopuni, a istraž. sudac se ne slaže sa tim prijedlozima. U zakonu o tome nema spomena, ali je sasvim prirodno, kada tužitelj ima pravo, da u toku istrage stavlja prijedloge istraž. sucu radi izvršenja pojedinih istražnih radnja (§ 101. od. 1. s. k. p.) i radi dopune istrage (§ 109. od. 4. s. k. p.), da to isto pravo pripada i okrivljenomu, koji se smatra strankom kao i tužitelj (§ 6. od. 1. s. k. p.), radi svoje obrane. I u takvom slučaju istraž. sudac nije dužan zatražiti odluku suda, nego će, ako nalazi, da ne treba usvojiti prijedloge okrivljenikove radi izvršenja pojedinih istražnih radnja ili radi dopune istrage, odbiti takve prijedloge, a ako je u sumnji, da li takve prijedloge treba usvojiti ili ne, može o tome zatražiti odluku sudu.

Krivič. vijeće Okruž. suda, spomenuto u § 11. br. 1. s. k. p. osim rješavanja nesuglasica je nadležno, da u toku cijeloga postupka van glavnoga pretresa donese rješenja kao prvostepeni sud u ovim, u zakonu predvidjenim, slučajevima:

1. ako okrivljenik prama svojim imovinskim prilikama ne može podmiriti troškove obrane, sud će mu odrediti na zahtjev branitelja kao zastupnika siromašnih radi obrazloženja izjavljenoga prigovora protiv optužnice, radi obrane na glavnom pretresu i radi opravdanja izjavljenih pravnih lijekova (§ 60. od. 3. s. k. p.);

2. ako branitelj, koji je po službenoj dužnosti postavljen, traži, da bude smijenjen, ili traži izuzeće (§§ 64. i 69. s. k. p.); — u oba slučaja protiv rješenja suda ima mjesta žalbi Apelac. sudu u roku od 8 dana (§ 328. od. 1. s. k. p.);

3. ako se spajaju krivična djela, koja stoje u medjusobnoj vezi (§ 20. s. k. p.), na prijedlog stranaka ili po službenoj dužnosti, ali samo do podignuća optužnice, jer se spajanje može predložiti i u optužnici (§ 209. od. 2. s. k. p.), u kojem slučaju povodom prigovora ima da riješi Apelac. sud, a u daljem postupku samo presudni sud; — protiv rješenja suda ima mjesta žalbi Apelac. sudu u roku od 8 dana (§ 328. od. 1. s. k. p.);

4. ako se razdvajaju krivična djela, koja stoje u medjusobnoj vezi (objektivni koneksitet) kao i u slučaju razdvajanja okrivljenika, koji su u vezi (subjektivni koneksitet) na prijedlog stranaka ili po službenoj dužnosti, ali samo do podignuća optužnice, jer se i razdvajanje može predložiti u optužnici (§ 209. od. 2. s. k. p.), u kojem slučaju povodom prigovora će riješiti Apelac. sud, a u daljem postupku samo presudni sud, ali samo do glavnog pretresa, jer poslije toga po zakonu nije više dozvoljeno razdvajanje; — inače razdvajanje je po pravilu nedopušteno i zato zakon dozvoljava isto samo iz važnih uzroka ili iz razloga celishodnosti po saslušanju drž. tužitelja, u koliko se tiče djela, koja se gone po službenoj dužnosti (§ 22. s. k. p.); — protiv rješenja suda, glede razdvajanja postupka nema mjesta žalbi (§ 22. od. 4. s. k. p.);

5. u slučaju razdvajanja postupka, ako su u krivičnom djelu sudjelovali mladji maloljetnici i druga lica, starija od 17 godina, po prijedlogu suca za mladje maloljetnike; — tu se § 438. od. 1. s. k. p. naročito poziva u zagradi na § 11. br. 1. s. k. p., da bi se označila nadležnost krivič. vijeća Okruž. suda, pošto za mladje maloljetnike važi naročiti postupak; ovdje je razdvajanje po zakonu naredjeno, a samo onda krivič. vijeće Okruž. suda ne će narediti razdvajanje, ako je isto štetno za postupak ili za presudjenje stvari, ili ako mladji maloljetnik poslije učinjenoga djela, ali prije pokrenutoga ili dovršenoga postupka, navrši 17. godinu (§ 438. od. 3. i 4. s. k. p.); — protiv rješenja suda u pitanju razdvajanja postupka mladjih maloljetnika nema mjesta žalbi (§ 447. od. 1. s. s. p.);

6. u pogledu obustavljanja izvidjaja, kad privatni učesnik kao tužitelj ili privatni tužitelj nisu podnijeli optužnicu po završenim izvidjajima u roku od 8 dana po primljenom obavještaju od strane istraž. suca (§ 95. od. 4, § 96. od 2. i § 108. od. 2. s. k. p.); — protiv takvoga rješenja mogu u smislu § 328. od. 1. s. k. p. privatni učesnik kao tužitelj i privatni tužitelj izjaviti žalbu Apelac. sudu u roku od 8 dana, a mogu tražiti i ponavljanje postupka u smislu § 361. od. 2. s. k. p., ako za 3 dana po prestanku smetnja dokažu, da su bili spriječeni nesavladljivim smetnjama, da podnesu optužnicu, i u tom roku, istodobno podnesu i optužnicu; — o takvom će zahtjevu za ponavljanje postupka rješavati kriv. vijeće Okruž. suda u nejavnoj sjednici (§ 367. od. 1. s. k. p.) i protiv tog rješenja dopuštena je žalba Apelac. sudu u roku od 8 dana (§ 367. od. 2. s. k. p.);

7. u pogledu obustavljanja izvidjaja, kad privatni učesnik kao tužitelj ili privatni tužitelj izjave izričito u toku izvidjaja, da od istoga odustaju (§ 96. od. 2. i § 108. od. 2. s. k. p.); — protiv takvoga rješenja suda nema mjesta žalbi, jer je odustajanje od izvidjaja neopozivo i zato zakon ne dozvoljava ni ponavljanje postupka, čak i ako se pojave novi dokazi (§ 361. od. 2. s. k. p.);

8. u pogledu obustavljanja izvidjaja, kada privatni učesnik kao tužitelj ili privatni tužitelj nisu podnijeli novu optužnicu ili nisu podnijeli nove dokaze istražnom sucu u pogledu nadopune dokaznoga postupka u roku od 3 dana, računajući od saopćenja odluke Apelac. suda prilikom vraćanja optužnice sa spisima uslijed prigovora protiv optužnice (§ 206. od. 2., § 96. od. 2. i § 108. od. 2. s. k. p.), a tako isto i u slučaju § 219. od. 1. s. k. p.; — protiv toga rješenja suda ima mjesta žalbi Apelac. sudu u roku od 8 dana (§ 328. od. 1. s. k. p.), a dopušteno je i ponavljanje postupka u smislu § 361. od. 2. s. k. p., ako za 3 dana po prestanku smetnja dokažu, da su bili spriječeni nesavladljivim smetnjama, da podnesu novu optužnicu ili nove dokaze, i u tom roku iste podnesu;

9. u pogledu obustavljanja istrage, kadgod se prilikom razmatranja spisa istrage nadje, da u opće nema razloga za kriv. gonjenje, koje poduzima bilo drž. tužitelj, bilo privat. učesnik kao tužitelj bilo privat. tužitelj (§ 108. od. 2. s. k. p.); — protiv toga rješenja ima mjesta žalbi Apelac. sudu u roku od 8 dana(§ 108. od. 5. s. k. p.);

10. u pogledu isključenja starješine sres. suda svoga područja, ako je on jedini sudac u tom sudu (§ 30. s. k. p.);

11. u pogledu izuzeća starješina sres. suda njegova područja, istraž. suca ili člana krivič. vijeća Okruž. suda ili naročito odredjenoga suca, ako ga je Okružni sud odredio (§ 34. od. 2. s. k. p.); — kao naročito odredjeni sudac smatra se i sudac za mladje maloljetnike, ali kako je on u smislu § 436. s. k. p. imenovan od strane pretsjednika Apelac. suda, nadležan je da riješi o njegovom izuzeću Apelac. sud (§ 34. od. 2. s. k. p.); — i u pogledu izuzeća sres. suca će biti nadležno krivič. vijeće Okruž. suda, ali samo onda, ako zbog zatraženoga izuzeća ili inače nema dovoljnoga broja sudaca (§ 34. od. 1. s. k. p.) — u zakonu stoji: rješava prvi viši — dakle u ovom slučaju Okružni sud; — protiv rješenja suda, kojim se uvažava zahtjev za izuzeće suca nema mjesta žalbi (§ 35. s. k. p.);

12. u pogledu odredjivanja iznosa jamstva pruženoga od strane okrivljenika, koji se nalazi u istraž. zatvoru, da se pusti na slobodnu nogu (§ 131. od. 3, s. k. p.); — protiv rješenja suda ima mjesta žalbi Apelac. sudu u roku od 8 dana (§ 134. od. 1. s. k. p.);

13. u pogledu propadanja jamstva, ako je okrivljeni pobjegao (§ 132. od. 1. s. k. p.); — protiv rješenja suda ima mjesta žalbi Apelac. sudu u roku od 8 dana (§ 132. od. 3. i § 328. od. 1. s. k. p.);

14. ako istraž. sudac za vrijeme izvršenja kakve istražne radnje izreče protiv jednog lica, koje je narušilo red ili se nepristojno vladalo, disciplinsku kaznu u smislu § 107. od. 1. s. k. p.; takvu naredbu dužan je istražni sudac odmah po službenoj dužnosti dostaviti sudu, koji će izrečenu kaznu odobriti, poništiti ili ublažiti; — protiv takovog rješenja suda nema mjesta žalbi (§ 207. od. 4. s. k. p.);

15. u slučaju zamjenjivanja pravnosnažne optužnice novom krivično vijeće Okruž. suda će odlučiti o tome, da li će se istražni zatvor naredjen po prvobitnoj pravnosnažnoj optužnici uslijed podignute nove optužnice i dalje održati ili ukinuti (§ 219. od. 1. s. k. p.); — protiv takvoga rješenja ima mjesta žalbi Apelac. sudu u roku od 3 dana (§ 328. od. 1. s. k. p.);

16. o obustavljanju postupka, ako okrivljeni umre u toku izvidjaja ili istrage, ali prije nego je optužnica stala na pravnu snagu, jer će poslije toga postupak obustaviti samo presudni sud (§ 221. a) s. k. p.); — protiv ovakvoga rješenja nema mjesta žalbi.

17. o ponavljanju krivič. postupka, koji je pravnosnažno obustavljen u izvidjanjima ili u istrazi ili zbog odbačaja optužnice (§ 361. od. 1. u vezi sa § 359. s. k. p.); — protiv ovog rješenja ima mjesta žalbi Apelac. sudu u roku od 8 dana (§ 367. od. 2. s. k. p.).

Osim toga je krivič. vijeće Okruž. suda nadležno, da naredi potjernicu protiv otsutnoga lica ili protiv lica odbjegloga iz istražnoga zatvora u toku pripremnoga postupka (§ 459. od. 1. s. k. p.), a izuzetno u hitnim slučajevima može i sam istražni sudac narediti potjernicu. Dužno je još po službenoj dužnosti u smislu § 25. s. k. p., da pazi na svoju stvarnu i mjesnu nadležnost, dok presudni sud ima paziti po službenoj dužnosti samo na svoju stvarnu nadležnost, jer, kada je stavljanje pod optužbu stalo na snagu, ne će se više moći pobijati mjesna nadležnost suda (§ 211. s. k. p.).

U slučaju sukoba mjesne nadležnosti izmedju sres. sudova na području istoga Okruž. suda, pitanje nadležnosti će riješiti krivič. vijeće Okruž. suda, u čijem području se oni nalaze (§ 26. od. 1. s. k. p.). Protiv tog rješenja nije dopušten naročiti pravni lijek, kojim bi se zadržavalo produženje postupka (§ 26. od. 4. s. k. p.). U pogledu tumačenja toga propisa postoje dva suprotna mišljenja:

Dr. Mihajlo Čubinski u »Nauč. i praktič. tumaču zakonika o sud. krivič. postupku« na str. 115. tvrdi, da je žalba dopuštena, dok dr. Božidar Marković u svojem »Učbeniku suds. krivič. postupka« na str. 94. tvrdi, da ista nije dopuštena. Po mojem mišljenju u ovom slučaju žalba ne bi smjela biti dopuštena, jer se sres. sud, kome je upućena stvar kao mjesno nadležnomu, mora pokoriti mišljenju krivič. vijeća Okruž. suda kao višega suda, a to se vidi iz § 378. od. 3. s. k. p., po kojemu, ako je Okruž. sud po prijedlogu drž. tužitelja ili koji viši sud, uputio tu stvar ponovo sres. sudu, koji se je proglasio nenadležnim, ne će ovaj više moći tu stvar odbiti od sebe zbog nenadležnosti.

Medjutim o odredjivanju kao i o održavanju usmenoga pretresa u smislu § 110. k. p. radi izvidjaja o tome, ima li mjesta primjeni mjera bezbjednosti u slučaju obustavljanja postupka (izvidjaja ili istrage) zbog neuračunljivosti, nadležan je presudni sud.

S toga će krivično vijeće Okruž. suda pri donošenju rješenza o obustavi postupka zbog neuračunljivosti, ako je uvjereno, da postoje pretpostavke za koju od mjera bezbjednosti, dopuštenu po krivič. zakonu, narediti otvaranja toga specijalnog postupka i ustupiti spise u smislu § 110. s. k. p. nadležnomu presudnomu sudu radi odredjivanja i održavanja usmenoga pretresa, a ako se okrivljeni nalazi u pritvoru ili istražnom zatvoru, a njegovo bi puštanje na slobodu uslijed obustave postupka moglo biti opasno po javnu bezbjednost, postarat će se, da za vrijeme provodjenja postupka istoga privremeno smjesti u kakav zavod za čuvanje ili liječenje, a dotle će ga čuvati u kakvoj svojoj podesnoj prostoriji. Tako će postupati i Apelac. sud, ako povodom prigovora protiv optužnice nadje, da obustavi postupak zbog neuračunljivosti u smislu § 208. od. 2. s. k. p. Isto vrijedi i za slučaj, kada istražni sudac ima da obustavi postupak (izvidjaj u smislu § 96. od. 1. s. k. p. ili istragu u smislu § 108. od. 1. s. k. p.) uslijed odustanka drž. tužitelja zbog neuračunljivosti. U takvim slučajevima će biti dužnost drž. tužitelja, da istakne kao razlog odustanka neuračunljivost i da predloži otvaranje postupka po § 110. s. k. p. U koliko državni tužitelj propusti, da traži otvaranje postupka u smislu § 110. s. k. p. povodom odustanka od gonjenja zbog neuračunljivosti, istražni sudac će po obustavi postupka zatražiti u sumnji odluku suda u smislu § 14. od. 2. uredbe o poslovnom redu za redovne kriv. sudove u pogledu otvaranja ili neotvaranja specijalnoga postupka o primjeni mjera bezbjednosti, te će, ako krivično vijeće Okruž. suda donese rješenje o otvaranju toga specijalnoga postupka, ustupiti spise presudnomu sudu radi odredjivanja i održavanja usmenoga pretresa. To se ne protivi akuzatornomu načelu, jer pitanje primjene mjera bezbjednosti ne pretstavlja zahtjev za gonjenje niti je mjera bezbjednosti kazna, već je to u interesu javne bezbjednosti, da se neuračunljivo lice učini bezopasnim za društvo upućivanjem u kakav zavod ili stavljenjem pod zaštitni nadzor. Osim toga će krivič. vijeće Okruž. suda sastavljeno po § 11. br. 1. s. k. p. rješavati u nejavnoj sjednici i žalbe, koje zainteresovane stranke podnesu protiv odugovlačenja postupka od strane istraž. suca, jer je ovaj dužan postupati bez odlaganja i bez obzira na propisano vrijeme rada, kada se tiče hitnih predmeta i istraž. zatvora.

Ako je takova žalba očigledno neosnovana, krivično vijeće Okruž. suda će ju odbaciti, inače će pozvati dotičnoga istraž. suca, po potrebi pod prijetnjom disciplinskih mjera, da u odredjenom roku zadovolji žalitelja i podnese izvještaj o tome, ili da saopći razloge, zbog kojih nije mogao zadovoljiti žalitelja (§ 101. zak. o uredjenju redovnih sudova). Za svako odugovlačenje postupka će istraž. sudac odgovarati disciplinski zbog nemarnoga vršenja dužnosti (§ 4. od. 1. uredbe o poslovnom redu za redovne kriv. sudove), i to po čl. 26. br. 1. zak. o sucima redovnih sudova, jer je time kao sudac povrijedio dužnost svoje službe. — Tako će krivično vijeće Okruž. suda rješavati i žalbe u drugom i posljednjem stepenu, koje su upravljene protiv naredaba i rješenja istraž. suca, zamoljenoga suca i pretsjednika vijeća, u koliko ove žalbe nisu isključene po zakonu (§ 328. od. 1. s. k. p.), zatraživši po potrebi od stranaka i istraž. suca izjavu (§ 331. od. 1. s. k. p.). — Zakon

ne traži pismeno ili usmeno saslušanje drž. tužitelja prije donašanja rješenja.

U smislu općega propisa § 328. od. 1. s. k. p. mogu se stranke žaliti protiv svih odredaba i rješenja suca. To znači, da je žalba dopuštena protiv svih naredaba i rješenja istraž. suca, zamoljenoga suca i pretsjednika vijeća bez obzira, da li je ili nije žakon u pojedinim slučajevima izričito propisao, da ima mjesta žalbi, no samo u koliko zakon nije izričito isključio žalbu, kako je to učinilo u slijedećim slučajevima:

1. protiv rješenja istraž. suca o isključenju i izuzeću njegovoga zapisničara (§ 38. od. 2. s. k. p.);

2. protiv rješenja istraž. suca, kojim se odobrava zahtjev za izuzeće vještaka (§ 185. od. 5. s. k. p.);

3. protiv rješenja istraž. suca o otvaranju istrage po molbi o ponavljanju postupka (§ 370. od. 2. s. k. p.).

Žalbe, koje su izričito po zakonu isključene, će krivič. vijeće Okruž. suda, kao nedopuštene odbaciti u smislu § 331. od. 3. s. k. p. U svim ostalim slučajevima je žalba dopuštena na krivič. vijeće Okruž. suda, u koliko postoji jedna odredba ili rješenje istraž. suca, zamoljenoga suca ili pretsjednika vijeća, kao n. pr. ako bi istraž. sudac zabranio branitelju, da razmatra zapisnik o saslušanju okrivljenikovom, vještačko mišljenje kao i sve druge zapisnike i spise, koje se odnose na radnje; kod kojih je branitelja dopuštena da prisustvuje (§ 66. od. 2. s. k. p.), ili ako istraž. sudac zabrani branitelju, da poslije završene istrage, ili ako ove nije bilo, poslije predane optužnice slobodno i bez ičijeg nadzora opći s okrivljenikom (§ 67. od. 3. s. k. p.) i t. d.

Osim strankama pripada pravo žalbe i drugim zainteresovanim licima (svjedocima, vještacima i t. d.), u čija prava rješenje ili odredba istraž. suca, zamoljenoga suca ili pretsjednika vijeća zasijeca (§ 328. od. 2. s. k. p.).

Kako se iz gore spomenute nadležnosti krivič. vijeća Okruž. suda vidi, ista ide usporedo s radom istraž. suca u pripremnom postupku i služi kao nadzorni organ odnosno kao viša instancija nad radom istraž. suca. Prama tome funkcija ovoga naročitoga kriv. vijeća Okruž. suda ima da traje sve dotle, dok optužnica nije stala na pravnu snagu, jer tada prestaje i funkcija istraž. suca.

Zato je zakonodavac u § 203. od. 1. s. k. p. izričito propisao, da će, ako je bilo istrage, ovlašćeni tužitelj podnijeti optužnicu istraž. sucu, a ako nije bilo istrage, pretsjedniku vijeća, pozivajući se u zagradi na § 11. br. 1. s. k. p., što znači pretsjedniku vijeća Okruž. suda, a ne pretsjedniku vijeća presudnoga suda po § 11. br. 2. s. k. p., odnosno sucu pojedincu Okruž. suda, ako je za presudjenje kriv. djela on nadležan.

To je inače i u duhu zakona, da se optužnica ima predati, ako nije bilo istrage, pretsjedniku kriv. vijeća, jer stavljanje pod optužbu spada u optužni postupak, dakle u pripremni kriv. postupak, a ovaj postupak ne provodi presudni sud (sudac pojedinac § 10. br. 3. s. k. p. ili zborni sud § 11. br. 2. s. k. p.), nego istražni (izvidjajni sudac § 10. br. 1. i § 9. br. 3. s. k. p.) sudac i kriv. vijeće Okruž. suda po § 11. br. 1. s. k. p.

Dosljedno tome, ako istraž. sudac ili pretsjednik kriv. vijeća imaju razloga, da ne pristanu na prijedlog tužiteljev, stavljen u optužnici, da se protiv okrivljenika, koji je u slobodi, naredi istraž. zatvor, ili koji je u istraž. zatvoru, da se pusti u slobodu, dužni su odmah o tome zatražiti odluku suda, t. j. kriv. vijeća Okruž. suda (§ 204. od. 2. s. k. p.), a ne odluku presudnoga suda.

Da se propis § 203. od. 1. s. k. p. ima primijeniti i za krivična djela nadležnosti suca pojedinca Okruž. suda, proizlazi iz § 372. od. 1. s. k. p., u kojemu je izričito propisano, da drž. tužitelj može dignuti optužnicu neposredno na osnovu prijave javne vlasti, prama kojoj je okrivljeni zatečen na djelu i ovo potpuno priznaje, ili na osnovu izvršenih policijskih ili sudskih izvidjaja prama propisima glave XV., koja govori o stavljanju pod optužbu. To znači, da će se s takvom neposrednom optužnicom postupati prema propisima, sadržanim u toj glavi; — drugim riječima, da će se svi ti propisi primijeniti i u postupku pred sucem pojedincem Okruž. suda, — dakle i propis § 203. od. 1. s. k. p., prama kojemu će i ovdje biti nadležan, da primi neposrednu optužnicu pretsjednik vijeća Okruž. suda po § 11. br. 1. s. k. p., a posrednu optužnicu istraž. sudac. Inače kada bi se držalo, da je smisao propisa § 203. od. 1. s. k. p., kako protivnici tvrde, da se neposredna optužnica ima predati pretsjedniku presudnoga vijeća od trojice ili petorice sudaca, odnosno sucu pojedincu Okruž. suda prama stvarnoj nadležnosti sudjenja kriv. djela, opisanoga u optužnici, onda bi došlo do vrlo teških zamršaja, koje ćemo ovdje s 2 primjera navesti.

Ako bi pretsjednik presudnoga vijeća bio nadležan, da primi neposrednu optužnicu, bio bi nadležan i da cijeni umjesnost prijedloga, stavljenoga u optužnici u pogledu naredjenja istražnoga zatvora, i tada u slučaja neslaganja odluku bi imao da donese presudni sud, što nije u duhu zakona, jer je presudni sud u smislu § 11. br. 2. s. k. p. nadležan samo za sudjenje u prvom stepenu o svim zločinstvima.

Ako bi pak sudac pojedinac Okruž. suda bio nadležan, da primi neposrednu optužnicu za djela, za koja je on nadležan, da sudi, bio bi nadležan i da cijeni umjesnost prijedloga, stavljenoga u optužnici u pogledu naredjenja istraž. zatvora, i tada u slučaju neslaganja bio bi nadležan, da u svojem djelokrugu donese rješenje o istraž. zatvoru, netražeći odluku suda, jer bi u tom slučaju on imao funkcije i pretsjednika presudnoga vijeća i presudnoga suda u smislu § 373. od. 1. s. k. p., što je u očitom protuslovlju s § 203. od. 2. s. k. p.

Osnovanost svoga mišljenja nalazim još u propisu § 315. od. 1. s. k. p. U ovom propisu je izrijekom rečeno, da će, ako se okrivljenik izričito odreče ili odustane od prigovora, istražni sudac odmah poslati spise pretsjedniku vijeća, a u zagradi se poziva na § 212. s. k. p., što znači pretsjedniku vijeća radi pripreme pretresa, pred kojim ima da se održi glavni pretres, a ne pretsjedniku kriv. vijeća po § 11. b . 1. s. k. p. Razlog je taj, što je tim činom okrivljenikovim stavljanje pod optužbu stalo na snagu, jer optužnica postaje pravnosnažna ne samo kad optuženik u uopće ne podnese prigovor protiv optužnice ni žalbu protiv istraž. zatvora, naredjenog na osnovu prijedloga u optužnici, ili ove ne podnese u zakonskom roku, ili kad Apelac. sud riješi, da ima mjesta optužbi, već i onda, kada se je optuženik izričito odrekao ili odustao od prigovora, a kad je optužnica postala pravnosnažna, prestaju funkcije

istraž. suca odnosno kriv. vijeća Okruž. suda i nastaje funkcija presudnoga suda, odnosno njegovoga pretsjednika, koji ima da vrši sve pripreme za glavni pretres.

Zato § 212. od. 1. s. k. p. izričito propisuje, da će se, čim stavljanje pod optužbu stane na snagu, spisi predati odmah pretsjedniku vijeća radi pripreme pretresa, t. j. pretsjedniku presudnoga vijeća po § 11. br. 2. s. k. p., jer od tada nastupa najvažniji dio postupka — naime glavni postupak, u kome presudni sud ima odlučiti o postojanju ili nepostojanju kaz. zahtjeva, izraženoga u optužnici. Pretsjednik vijeća, spomenut u § 212. s. k. p., može biti ili pretsjednik presudnoga vijeća od trojice ili petorice sudaca prama stvarnoj nadležnosti za presudjenje djela u pitanju (§ 11. br. 2. s. k. p.), ili sudac pojedinac, ako se radi o prestupima starijih maloljetnika i punoljetnih lica, za koje zakon predvidja kaznu zatvora, ili strogoga zatvora preko jedne godine (§ 10. br. 3. s. k. p.). U prvom će slučaju pretsjednik presudnoga vijeća biti nadležan, da izvrši sve procesne radnje, spomenute u §§ 212—221. s. k. p., kojima se glavni pretres formalno priprema kao: odredjivanje dana za glavni pretres, pozivanje stranaka i drugih lica, izdavanje odredbe, da se donesu potrebni predmeti i t. d., a presudni sud će biti nadležan samo za sudjenje, dok će u drugom slučaju sve te procesne radnje, koje služe za pripremu glavnoga pretresa kao i sudjenje na njem, obaviti sudac pojedinac, koji u smislu § 373. od. 1. s. k. p. ima vršiti i zadatke pretsjednika i suda.

To se vidi iz § 372. od. 2. s. k. p., koji izričito propisuje, da će, kada stavljanje pod optužbu stane na snagu, sudac, koji ima suditi, narediti glavni pretres, držeći se pri tome naredjenja glave XVI. o pripremama za glavni pretres pred Okruž. sudom kao zbornim sudom.

Prama svemu gore navedenomu mora se doći do zaključka, da za sva kriv. djela bilo nadležnosti Okruž. suda kao zbornoga suda (u vijeću od trojice ili petorice sudaca § 11. br. 2. s. k. p.) bilo nadležnosti Okruž. suda kao inokosnoga suda (§ 10. br. 3. s. k. p.) optužnica se ima predati u smislu § 203. od. 1. s. k. p. istražnom sucu, ako je bilo istrage (posredna optužnica), ili pretsjedniku kriv. vijeća po § 11. b. 1. s. k. p., ako istrage nije bilo (neposredna optužnica). Ali kada je optužnica postala pravnoznažna, istražni će sudac odnosno pretsjednik kriv. vijeća predati spise radi pripreme pretresa ili pretsjedniku presudnoga vijeća od trojice ili petorice sudaca prema stvarnoj nadležnosti za presudjenje djela u pitanju u smislu § 212. od. 1. s. k. p., ili sucu pojedincu Okruž. suda, ako se radi o djelima iz § 10. br. 3. s. k. p., u smislu § 372. od. 2. s. k. p.

Medjutim je u praksi ovo pitanje kolebljivo, pa se i teoretičari u tom pitanju razilaze. Dr. Božidar Marković u svojem »Učbeniku suds. kriv. postupka« (II. popravljeno i dopunjeno izdanje) na str. 413. navodi, da se, ako nije bilo istrage, optužnica predaje pretsjedniku vijeća Okruž. suda, odnosno sucu pojedincu, ako se pretres ima pred njim održati, a ako je bilo istrage optužnica se predaje istražnomu sucu. Dr. Mihajlo »Čubinski ide još dalje i na str. 370. svoga »Nauč. i praktič. tumača zakonika o suds. kriv. postupku« navodi, da se neposredna optužnica podnosi pretsjedniku vijeća trojice ili petorice sudaca ili sucu pojedincu

Okruž. suda prama stvarnoj nadležnosti za presudjenje djela u pitanju. To njihovo mišljenje je točno, u koliko je optužnica stala na pravnu snagu, jer to logično proizlazi iz samoga sistema, po kojem je organizovano obavljanje sudjenja i usvojene su sudske nadležnosti za pojedina kriv. djela, kako sam dr. Mihajlo Čubinski tvrdi. Ali ako još optužnica nije stala na pravnu snagu, ne može biti govora ni o sudjenju, jer funkcija istraž. suda odnosno kriv. vijeća Okruž. suda još traje. S druge strane pak je mišljenje dra Mihajla Čubinskog, da se neposredna optužnica podnosi pretsjedniku vijeća petorice sudaca za kriv. djela, za koja zakon propisuje smrtnu kaznu ili kaznu vječite robije, nemoguće, jer je za takva djela istraga obavezna (§ 97. od. 1. k. p.), a kad je bilo istrage, o neposrednoj optužnici ne može biti ni govora, i takva optužnica se mora podnijeti samo istraž. sucu u smislu § 303. od. 1. s. k. p.

Moguće je, da je po srijedi redakcijska griješka, jer i jedan i drugi na drugom mjestu iste knjige su se dotakli opet toga pitanja i tu se slažu sa mojim mišljenjem. Tako dr. Božidar Marković na str. 426. navedenoga učbenika navodi, da kod posredne optužnice spise predaje pretsjedniku vijeća istraž. sudac, a kod neposredne pretsjednik krivič. vijeća, dok dr. Mihajlo Čubinski na str. 382. svojega tumača navodi, da spise predaje onaj organ suda, koji je izvršio dostavu optužnice okrivljeniku, t. j. pretsjednik kriv. vijeća kod neposredne optužnice ili istražni sudac kod optužnice podnijete nakon vodjenja istrage, što znači da je ovlašćeni tužitelj samo njima predao optužnicu, kako zakon izričito propisuje u § 203. od. 1. s. k. p., i prama tome su samo oni nadležni, da izvrše procesne radnje, propisane u glavi XV.

Na pravnom području Apelac. suda u Novom Sadu sudska praksa se drži izričitoga propisa § 203. od. 1. s. k. p., dok na pravnom području Apelac. suda u Beogradu ona većim dijelom koleba. I sam vrhovni državni tužitelj pri Kasacionomu sudu u Beogradu dr. Dušan Peić u svojoj »Praktičnoj primjeni zakonika o suds. kriv. postupku« na str. 32. i 33. br. 54. tvrdi sasvim pogrješno, da državni tužitelj po izvršenim izvidjajima za krivična djela nadležnosti suca pojedinca Okruž. suda ima predati optužnicu sucu pojedincu, jer prama § 372. od. 2. s. k. p. on ima, kada optužnica stane na snagu, narediti glavni pretres. Pogrješno je stoga, što, kako sam gore naveo, funkcija istraž. suda još nije prestala, jer optužnica još nije stala na snagu, a sudac pojedinac kao presudni sudac ima samo narediti i održati pretres na osnovu pravnosnažne optužnice, koju mu je ustupio istraž. sudac odnosno pretsjednik kriv. vijeća.

Da se djelokrug rada istraž. suca odnosno kriv. vijeća Okruž. suda i njegovoga pretsjednika proteže, dok optužnica nije stala na snagu vidi se još i iz § 219. od. 1. s. k. p. To je slučaj, kada je optužnica već stala na snagu, pa je uslijed naknadnih izvidjaja, izvršenih za vrijeme pripreme za glavni pretres, tužitelj povukao, pravnosnažnu optužnicu i zamijenio ju s novom. I u takvom slučaju je izričito propisano, da će se s novom optužnicom postupati prama propisima glave XV, što znači, da će se postupati s novom optužnicom, kao da je prvi put podnijeta — naime da će se predati, ako je bilo istrage, istražnom sucu, a ako nije

bilo istrage, pretsjedniku kriv. vijeća. To je sasvim prirodno i razumljivo, jer prvobitna pravnosnažna optužnica više ne postoji, a nova optužnica još nije stala na snagu, pa se očito vidi zakonodavčeva namjera, da je takvim izričitim propisom htio zadržati djelokrug rada istraž. suca odnosno pretsjednika kriv. vijeća, iako su spisi već bili u rukama pretsjednika vijeća, nadležnoga za pripremu glavnoga pretresa, odnosno suca pojedinca, nadležnoga za održanje glavnoga pretresa, jer bi inače bio zadržao to pravo, da s novom optužnicom postupaju prama propisima glave XV., ovim zadnjima.

Privatno-pravna strana gradjevinskoga zakona

Napisao dr. Miroslav Muha, sudac Stola sedmorice.

Gradjevinski zakon od 7. lipnja 1931. je obnarodovan u broju 133.-XLII. »Služb. Novina« od 16. lipnja 1931. — i prema § 139 dobio obaveznu snagu šest mjeseci poslije obnarodovanja, t. j. 16. prosinca 1931. Ovaj zakon zasijeca u privatno pravo svojine u mnogo jačoj mjeri, nego li je to bilo do sada.

U cilju, da gradjevine budu odgovarale uredjajnim osnovima, t. j. regulacijonoj osnovi, uredbi o njezinom izvodjenju i gradjevinskomu pravilniku § 3., zakon predvidja razne prinudne mjere, koje znače znatno ograničavanje privatno-pravne svojine. To je ograničavanje opravdano većim i jačim interesima zajednice, kojima imadu da služe gradjevine.

Drugim se pak propisima gradjev. zakona predvidja sudski postupak u vezi s odlukama nadležne upravne vlasti. — Navedene odredbe su uzete iz prvog dijela zakona, koji se odnosi na gradove i varošice (trgovišta).[1])

U red prinudnih mjera dolazi ponajprije ispravak gradilišta. Radi otstranjenja nezogdnih oblika pojedinih gradilišta može se odrediti prinudan ispravak granica susjednih gradilišta bilo po prijedlogu zainteresovanih vlasnika imanja, bilo po službenoj dužnosti. Pretpostavke ispravka granica su ove: 1) da je regulaciona osnova već utvrdjena; 2) da je gradilište, za koje je predložen ispravak granica, dovoljno veliko; 3) da se radi o dodavanju i oduzimanju manjih dijelova gradilišta, koji su potrebni za dopunjenje gradilišta, a koji se samostalno ne mogu izgradjivati; 4) da zemljišta za dodavanje i oduzimanje nisu izgradjena i da se ispravkom ne bi stvorilo stanje, koje bi bilo u suprotnosti sa gradjevinskim propisima (§ 49.). Ispravak vrši općina, ako se zainteresovani ne sporazumiju. Općina svojom odlukom o ispravku granica, koji potvrdjuje općinski odbor,[2]) odredjuje i visinu naknade (§ 51).

[1]) Prema zakonu od 22. srpnja 1934. i od 14. ožuj. 1930. postoje samo gradske općine i općine.

[2]) Prema zakonu od 22. srpnja 1934. gradsko vijeće.

Aproprijacija se vrši u pogledu zemljišta, koja zbog nedostatne površine nisu prema gradjev. propisima sposobna za gradilište. No takvom povećanju nema mjesta, ako ima na njima zgrada. Zakon predvidja tri načina aproprijacije: 1) ako je površina tih zemljišta veća od polovine predvidjenog minimuma za gradilišta, općina će ih putem aproprijacije povećati do potrebnoga minimuma na račun susjednih zemljišta, ako su ova veća od previdjenoga minimuma, te ako ona i poslije oduzimanja potrebnoga zemljišta mogu da ostanu sposobna za gradilišta; 2) ako je površina tih zemljišta manja od polovine predvidjenoga minimuma, ili ako se ona ne mogu na račun susjednih zemljišta povećati do potrebnoga minimuma, općina će ih apropriirati susjednim zemljištima, koja su sposobna za gradilišta; 3) ako pored ovakvoga zemljišta postoji drugo zemljište, koje takodjer nije sposobno za gradilište, onda će općina manje zemljište apropriirati većemu, ako ovo veće zemljište na taj način može postati sposobno za gradilište.

Što se tiče naknade za apropriirano zemljište, mjerodavna je u prvom redu slobodna pogodba. Inače se naknada odredjuje procjenom. izvršenom prema propisima §§ 110 i 111 (§ 52).

Parcelacija zemljišta u granicama regulacione osnove se može izvršiti samo po parcelacionoj osnovi, koju odobri općina (§ 54). Općina će odbiti odobrenje parcelacije, ne samo ako ova ne odgovara propisima regulacione osnove, uredbe i pravilnika (vidi § 3), nego i onda, ako sistem parcelacije ne odgovara značaju naselja kao i ako otežava uslove rada i stanovanja (§ 55).

Prigodom parcelacije zakon odredjuje prinudni ustup zemljišta, koje je regulacionom osnovom predvidjeno kao potrebno za javne saobraćajne i slobodne površine. To zemljište moraju vlasnici ustupiti općini do stanovite površine besplatno i neopterećeno, a tek potrebnu površinu preko ove mjere ima općina da naknadi vlasniku zemljišta (§ 56).

Gdje je zbog nepodesnoga položaja, oblika ili veličine zemljišta onemogućeno izvodjenje regulacione osnove i racionalno izgradjivanje. zakon predvidja komasaciju, t. j. spajanje zemljišta u jednu cjelinu i njenu podjelu na gradilišta, koja odgovaraju gradjevinskim propisima (§ 57). Komasacija se izvodi bilo na suglasan zahtjev sudioničara bilo po službenoj dužnosti, ako ona služi općim javnim interesima (§ 58). Odluku o pokretanju komasacije donosi općina (§ 63), ali je za njezino izvodjenje pozvana komasaciona komisija (§ 67), ako ne bi sudioničari sporazumnim pravnim poslovima postigli cilj komasacije (§ 63). Slično kao i kod odobrenja parcelacije propisan je i kod komasacije prinudni ustup općini one površine, koja je po regulacionoj osnovi predvidjena za javne saobrajne površine. Ako je površina, koja se ustupa općini u navedene svrhe, veća od one, koju je općina unijela u svrhu komasacije, onda se ustup razlike površine vrši besplatno do najviše 25% od komasacione mase. Preko toga općina plaća naknadu u novcu (§ 70).

Dodjeljivanje vrši se ovako. Najprije se dodjeljuju zemljišta onim sudioničarima, kojima pripada površina potrebna za gradilište po

gradjev. propisima. U pogledu sudioničara, kojima ne pripada onolika površina, kolika je potrebna za gradilište, komasaciona komisija će nastojati, da se ovakve nedovoljne površine povećaju na propisanu površinu putem otkupa od drugih sudioničara a naročito od općine. Ako to nije moguće, ili ako se ne mogu obrazovati suvlasnički odnosi izmedju sudioničara, komasaciona komisija će takve površine uz naknadu vrijednosti povećati na račun onih sudioničara, kojima takodjer ne pripada dovoljna površina za gradilište, i to počev od najmanjega. Ako i poslije toga preostane koja površina, koja je nedovoljna za gradilište, komasaciona će komisija, ako ne dodje do otkupa po jednom od susjednih sudioničara, ovaj ostatak razdijeliti na ostale sudioničare uz naknadu vrijednosti. Razlike u vrijednosti unesenih i dodijeljenih zemljišta imaju se u novcu izravnati i to ne samo u slučaju, da je razlika u vrijednosti nastupila zbog razlike u površini, nego i onda, ako položaj ili drugo svojstvo ili osobina unesenoga i dodijeljenoga zemljišta stvore takvu razliku u vrijednosti. Vlasnik zemljišta ima platiti komasacionoj masi naknadu, ako je doprineseno zemljište opterećeo teretom, za koje se mora izvršiti isplata iz komasacione mase radi skidanja tereta. Novčane naknade odredjuje komasaciona komisija na osnovu procjene vještaka (§ 71). Izgradjeno ili na naročiti način upotrijebljeno gradilište (industrijska postrojenja, parkovi i t. d.) po pravilu se ima izuzeti iz komasacije. Ali ako se takvo zemljište mora povući u komasaciju zato, što bi njegovim izuzećem bila otežana svrha komasacije, što se ne bi mogla uopće izvesti, ili što su gradjevine na zemljištu dotrajale, trošne, nehigijenske, ili pak zato, što pretstavljaju mnogu manju vrijednost, no što ga ima zemljište, na kome se nalaze (§ 62), onda zakon propisuje ovo: Sadove (parkove) i gradjevine, koje se u cjelini ili djelomično nalaze na gradilištima, koja zbog komasacije mijenjaju vlasnika, može preuzeti novi vlasnik, a ako on to ne bi učinio, može preuzeti i predjašnji vlasnik, koji će ih morati odnijeti u roku, koji ustanovi i komasaciona komisija, a koji ne može biti duži od godine dana. Ako ni novi ni predjašnji vlasnik ne bi htjeli preuzeti takve sadove ili gradjevine, preuzet će ih općina. Troškovi, koji bi nastali zbog toga, isplaćuju se iz komasacione mase, u koju je unijeta vrijednost ovih sadova i gradjevina (§ 72). Ako postoji spor oko vlasništva zemljišta ili se za vrijeme samoga komasacionoga postupka pojavi ovakav spor, smatraju se obje parnične stranke kao zainteresovane, t. j. kao sudioničari komasacije. No time se ne može zadržati komasacioni postupak. Ako u ovom sporu ne dodje ni do sporazuma ni do sudske odluke prije okončanja komasacije, to će se zemljište, ne prejudicirajući konačnu sudsku odluku, dodijeliti u vlasništvo licima, koja su upisana u zemljišne knjige kao vlasnici doprinijetih zemljišta. Eventualna primanja ovih zainteresovanih iz komasacione mase imaju se položiti kod suda, a plaćanje komasacionoj masi će izvršiti vlasnici prema zemljišnoj knjizi bez štete po pravo onoga, kome u slučaju sudske presude bude dodijeljeno zemljište (§ 76).

Kada odluka o komasaciji postane pravnosnažna, komasaciona komisija dostavlja strankama po jedan prijepis komasacione osnove sa obavještenjem o danu, kada pravne promjene dobivaju učinak (§ 80).

Pravni učinci su ovi: 1) općina postaje vlasnikom svih ustupljenih zemljišta bez opterećenja; 2) pravo vlasništva i dotadanja založna prava na zemljištima unijetim u komasaciju prestaju i prelaze u slučaju dodjeljivanja na dodijeljeno gradilište; pravo prvenstvenoga i ponovnoga otkupa, gradjevinska prava, služnosti i realni tereti prestaju i prelaze samo u toliko na dodijeljena gradilišta, u koliko je to utvrdjeno konačnom odlukom o komasaciji; 3) odluka o komasaciji ima na zakupne i najamne ugovore, ako u odluci nije drukčije naredjeno, taj učinak, da se imaju smatrati otkazanim za prvi naredni zakonski rok otkaza, iako su ovi ugovori eventualno sadržavali drukčije odredbe; 4) dospijevaju sva plaćanja iz komasacione mase i u komasacionu masu, u koliko samom odlukom nije predvidjeno drukčije.

U javnom interesu, a u cilju izvršenja regulacione osnooe općina može privatna nepokretna dobra i protiv volje vlasnika izvlastiti (eksproprijirati) ili pravom služnosti opteretiti. To je predvidjeno: 1) za otvaranje, proširenje ili produženje novih ili postojećih ulica, putova, trgova, parkova, igrališta i groblja; 2) za podizanje i proširenje javnih gradjevina; 3) za regulaciju rijeka i potoka, za gradjenje nasipa, obala, kejova, pristaništa, mostova i za osiguranje zemljišta od poplava; 4) za gradnju i održavanje električnih i drugih sprovodnika, vodovoda, kanalizacije, za vezu pojedinih gradilišta i kanalizacije susjednih općina; 5) za podizanje kompleksa malih stanova, koje izgradjuje općina; 6) u cilju asanacije.

Pored toga općina može izvlastiti i sve zgrade i druge gradjevine, koje po mjestu ili namijeni nisu u skladu sa uredjajnim osnovima, ako ih vlasnici ne saobraze ovima u stavljenom im roku, i najzad u svim onim slučajevima, u kojima posebni zakon ustanovljuje izvlaštenje (§ 107). Kako se vidi, općine novim zakonom dobivaju jako opsežno pravo izvlaštenja.

Zakon predvidja ograničeno iskorišćavanje zemljišta, koje je regulacionom osnovom odredjeno za saobraćaj ili druge javne potrebe. Takvo zemljište se može iskorišćavati za sve druge svrhe samo ne za gradjevinske sve dotle, dok ga općina zakonskim putem ne preuzme. Ako na takvom zemljištu postoje i zgrade, one se mogu održavati i opravljati samo po prethodnom odobrenju općine, ali se ovim radom uvećana vrijednost prilikom izvlazbe ne će priznati. Na takvim zemljištima je dozvoljeno i postavljanje privremenih gradjevina, ali je vlasnik obvezan takve gradjevine bez prava na otštetu i o svojem trošku porušiti ili odnijeti, čim zatraži općina. Ako on to ne učini u ostavljenom roku, rušenje i odnošenje će izvršiti općina o njegovom trošku (§ 116).

Zgrade, koje već postoje u ulicama ili trgovima, smiju se popravljati, proširivati ili nazidavati samo tako, ako se pilagode regulacionoj osnovi, uredbi i gradjevinskomu pravilniku, t. j. uredjajnim osnovima (§117).

Prilikom izrade nove ili izmjene postojeće regulacione osnove općina može zabraniti nova gradjenja. Novogradnje ili prepravci postojećih zgrada mogu se u takvom slučaju dozvoliti samo

u toliko, u koliko ne će otežavati izvodjenje nove regulacione osnove (§ 118).

Vlasnici imanja su dužni naknaditi općini efektivne troškove za izradu pločnika, duž svojih imanja u ulicama, predvidjenim regulacionom osnovom (§ 123). Za podmirenje nastalih troškova oko izrade novih i proširenja ili regulacije postojećih ulica ili trgova, može općina naložiti vlasnicima zemljišta, koja leže uz te ulice ili trgove, naročiti doprinos. U ovaj doprinos se uračunava vrijednost zemljišta, koje je vlasnik po gradjevinskom zakonu besplatno ustupio za izradu ili proširenje novih ulica ili trgova (§ 124).

Vlasnici izidanih gradilišta moraju da vežu svoju kanalizaciju za uličnu i da uvedu vodu iz vodovoda, čim ovi budu gotovi ispred njihovih zemljišta, a najdalje u roku od 6 mjeseci po dovršenju. Poslije toga roka općina će izvršiti ove radove o trošku vlasnika. Svi vlasnici kako izidanih tako i neizidanih gradilišta dotične ulice ili trga, moraju plaćati općini pravilnikom utvrdjenu taksu za održavanje i upotrebu kanalizacije i vodovoda (§ 125).

S druge opet strane zakon predvidja slučajeve, u kojima su općinama u interesu zajednice nametnute stanovite dužnosti, koje znače ograničavanje u slobodnom raspolaganju njezinim privatnim pravima.

Ako se prema regulacionoj osnovi predvidja zatvaranje koje ulice ili puta, vlasnik izgradjenoga ili neizgradjenoga zemljišta, koje gubi svoju komunikaciju, može tražiti, da općina otkupi njegovo zemljište (§ 53).

Ako se regulaciona osnova promijeni, vlasnici zemljišta, koji su na osnovu gradjevinske dozvole po ranijoj regulacionoj osnovi počeli da grade, imaju pravo na otštetu od općine, ako su od toga pretrpjeli stvarnu (faktičnu) štetu (§ 119).

Sva ta ograničenja kao i ostala ograničenja privatne svojine, koja su predvidjena u drugim zakonima, davaju jak poticaj razmišljanju o suštini privatno pravne svojine i uopće svega privatnoga prava. Takva ograničavanja dokazuju, da svako privatno pravo imade svoju javnopravnu stranu, ili bolje, da svako privatno pravo sadržaje u sebi javnopravnu klicu, ili sasvim jasno rečeno, da je neko pravo samo onda i u toliko privatno pravo, ako i u koliko to dopušta državna vlast.

Gradjev. zakon predvidja sudski postupak u vezi sa odlukama nadležne upravne vlasti u ovim slučajevima.

Općina u odluci, kojom odredjuje ispravak granice susjednih zemljišta, nalaže jednoj ili drugoj stranci i naknadu za izravnanje eventualne razlike u vrijednosti. Stranka koja se ne zadovolji odlukom o naknadi, ima pravo tražiti, da redovni sud u gradjanskoj parnici utvrdi naknadu. Bez obzira na taj postupak općina će u roku od dva mjeseca tražiti provedenje ispravka u zemljišnim knjigama (§ 51).

Ako se stranka, kojoj je općina dužna otkupiti zemljište zato, što je ostalo bez komunikacije, glede visine naknade ne može sporazumjeti sa općinom, ima svoj zahtjev ostvarivati putem gradjanske parnice

(§ 53). Isto važi i za naknadu štete, koju pretrpe vlasnici zemljišta zbog promjene regulacione osnove (§ 119).

Sud može u zemljišnim knjigama provesti parcelaciju zemljišta samo na osnovu odluke općine, kojom se parcelacija odobrava (§ 54).

Sud je dužan, da na zahtjev komasacione komisije u zemljišnim knjigama provede nove odnose nastale komasacijom (§ 81).

Isto tako će sud na zahtjev općine provesti u zemljišnim knjigama sve promjene, koje nastanu izvlaštenjem (§ 112).

U zemljišnim knjigama ima se učiniti vidljivom i obaveza vlasnika, da privremene gradjevine, koje je podigao na zemljištu odredjenom za javne potrebe, na zahtjev općine o svojem trošku poruši i odnese bez prava na otštetu (§ 116).

Gradjev. zakon predvidja i razne zabilježbe u zemljišnim knjigama (vidi § 30 zakona o zemljišnim knjigama). Te su zabilježbe: 1) o otpočetom postupku za ispravak granice susjednih zemljišta (§ 50) i 2) o pokretanju komasacije (§ 65).

Napokon zakon izrijekom predvidja brisanje zabilježbe o komasacionom postupku, kada je komasacija provedena (§ 81) i kad je ona obustavljena (§ 83).

Važan je, naročito za slučaj izvršenja, propis § 104, prema kojemu općina za troškove za izradu pločnika (§ 123), za dužne doprinose za podmirenje nastalih troškova oko izrade novih i proširenja ili regulacije postojećih ulica ili trgova (§ 124), za takse za održavanje i upotrebu kanalizacije i vodovoda (§ 125) kao i za ostale troškove, naknade i takse, koje se po gradjevinskom zakonu naplaćuju od vlasnika gradilišta, ima prvenstveno pravo naplate ispred privatno-pravnih potraživalaca a poslije javnih dažbina.

Za svako novo gradjenje je potrebno odobrenje gradjenja. To odobrenje se sastoji: 1) od gradjev. dozvole, 2) od odobrenja projekta. Gradjev. dozvolu izdaje općina. Osim za novo gradjenje gradjevinska dozvola je potrebna za sve radove, kojima se mijenjaju konstruktivni dijelovi, spoljašnjost i veličina postojećih gradjevina kao i njihova namjena.

Projekte za privatne gradjevine odobrava općina po saslušanju gradjevinskog odbora, koji je savjetodavni organ općine u gradjevinskim predmetima. Projekte za općinske gradjevine i privatne gradjevine namijenjene javnoj upotrebi kao: kavane, pivnice i restoracije, dvorane za pozorišta, igranje (ples) i druge zabave, privatne bolnice ilil gradjevine za zanatske, trgovačke ili industrijske svrhe, odobrava ban, — a projekte za takve gradjevine u Beogradu, Zemunu i Pančevu Ministar gradjevina. Projekte za banovinske gradjevine u mjestima van banskih sjedišta odobrava ban, a u banskim sjedištima, kao i projekte za državne gradjevine, izuzimajući gradjevine Ministarstva vojske i mornarice, odobrava Ministar gradjevina, koji to svoje pravo može prenijeti i na bana. Projekte za sve bogomolje i za opravke i restauraciju starih

spomenika i povijesnih i umjetničkih zgrada odobrava Ministar gradjevina u sporazumu sa Ministrom prosvjete (§§ 84, 85, 87 i 106).

Valja istaknuti, da je pojam gradjevine po novom zakonu jako širok. On obuhvaća: zgrade svih vrsta, ulice, putove, trgove, vrtove, parkove, igrališta, groblja, slagališta drva, sajmišta, aerodrome, mostove, nasipe, otkope, kejove, kanale, vodovode, kanalizacije, instalacije, osvjetljenja, podzemne benzinske stanice, bunare, ograde, oglasne ploče i stubove, kioske, željeznice, tramvaje, poštansko-telegrafsko-telefonske i druge instalacije kao i uopće gradnje u javnom interesu, u koliko su u vezi sa uredjenjem i uličnim postrojenjima i u koliko za njih ne važe odredbe posebnih zakona (§ 2).

Općina donaša rješenje o molbi za gradjev. dozvolu poslije komisijskog uvidjaja na licu mjesta, na kome će saslušati sve zainteresovane naročito susjede kao i izaslanika gradjevinskog odbora (§ 106) i sastaviti zapisnik o toku rasprave, na osnovu posljetka te rasprave i mišljenja gradjev. odbora.

Primjedbe privatno-pravne prirode će komisija pokušati, da riješi nagodbom, ako ne uspije, općina će uputiti zainteresovane stranke redovnom sudu, a moliocu izdati gradjev. dozvolu na njegovu odgovornost (§ 89). U vezi s tim naredjenjem gradjev. zakona je propis čl. 30 uvodnoga zakona za zakonik o sudskom postupku u gradjanskim parnicama:

Pravu, koje gradj. zakonik daje posjedniku nepokretnine ili stvarnoga prava, da kod suda traži zabranu podizanja ili rušenja gradjevine, nema mjesta, ako je lice, koje podiže ili ruši gradjevinu, po postojećim gradjevinskim propisima tražilo dozvolu podizanja ili rušenja gradjevine, a lice, koje traži zabranu, nije pristupilo na ročište, koje je nadležna vlast propisno odredila o traženju za dozvolu podizanja odnosno rušenja gradjevine, ma da je bilo uredno i blagovremeno pozvano na ročište, ili ako je pristopilo na ročište, ali nije prigovorilo traženoj dozvoli.

S prvoga medjunarodnoga kriminološkoga kongresa u Rimu

Priopćio dr. Stanko Frank, sveuč. profesor u Zagrebu

Od 3.—8. listopada o. g. je održan u Rimu prvi kriminološki Kongres. Dnevni red Kongresa je bio sastavljen iz ovih pitanja: 1) Etiologija i dijagnoza mladenačkoga kriminaliteta kao i upliv posljedica ovog istraživanja na pravne propise. 2) Proučavanje ličnosti zločinca. 3) Uloga suca u borbi protiv zločina i njegova kriminološka sprema. 4) Organizacija kriminalne profilakse u raznim zemljama. 5) Etnologija i kriminologija. 6) Pokušaj sa sigurnosnim mjerama u raznim zemljama. Prva tri pitanja su bila predmet raspravljanja u sekcijama, rasprave su završene glasanjem o predloženim rezolucijama. Posljednja tri pitanja zamišljena su samo kao osnov za izmjenu mišljenja i informacija, na njih nije Kongres odgovorio i nisu stvorene rezolucije.

Kako je o svakome od prvih triju pitanja bilo predloženo Kongresu mnogo referata, i kako su rasprave u dobro posjećenim sekcijama — bilo je prisutno do 100 osoba — bile živahne i dugotrajne, to ću nastojati, da prikažem samo glavne misli, sadržane u pojedinim referatima u izvještaju glavnih izvjestioca, kao i one, koje su iznesene tečajem raspravljanja u sekcijama. Jedino ću raspravu u trećoj sekciji prikazati opširnije.

I. Etiologija i dijagnoza kriminaliteta mladjahnih lica kao posljedica ovih istraživanja na pravne propise.

1) Etiologija. Većina izvjestitelja je bila složna u tome, da su uzroci mladjahnoga kriminaliteta endogeni i eksogeni. Oni se razilaze tek u tome, koji su od ovih uzroka pretežni i odlučni. Jedni su mišljenja, da su odlučni izvanji, eksogeni, društveni činioci, - drugi, da je odlučan prirodjeni, unutarnji, bijološki činilac. Statistički podaci nalaze se u protivurječju. Bilo je izvjestioca, koji su gotovo u svim slučajevima utvrdili tjelesno i duševno zdrava lica; razumije se, da su ovi podavali isključivu važnost društvenim činiocima. Drugi opet, koji su u većini slučajeva utvrdili duševnu slabost i bolest, misle, da su odlučni bijopatološki uzroci. Ova razilaženja mogu se možda tumačiti raznolikošću upotrebljenih metoda istraživanja, činjenicom, da su primijenjena razna kriterija, ili okolnošću, da se pojava mladjahnoga kriminaliteta duboko razlikuje u pojedinim zemljama (na pr. industrijskim i poljoprivrednim).

Ispravno gledište ovoga pitanja možemo utvrditi onamo, da je i etiologija kriminaliteta mladjanih lica jednako složena pojava kao i etiologija zločina upoće. Potrebno je ne samo proučavanje tjelesnih i duševnih osebina pojedinog lica nego i točno vodjenje računa o okolini, u kojoj ono živi i radi. U istinu čini svako lice nerazdjelivu duševnu i tjelesnu jedinicu, koja se neprekidno ostvaruje u svakoj misli i svakom djelu; ali ova jedinica je dio većega jedinstva, porodične i društvene zajednice, iz koje ju je moguće izdvojiti samo na umjetni način. Bijološki i društveni uzroci su nerazdjeljivi. Burt je istaknuo, da je svako zločinstvo mladjahnoga lica rezultanta devet ili deset nepovoljnih okolnosti. Zapazio je, da je redovno — u 96 posto slučajeva — jedan činilac odlučan, ali u isto vrijeme postoji velik broj sporednih činioca, kojima pripada važna uloga kod uzrokovanja zločinačke djelatnosti.

Bitan je momenat i utvrdjivanje načina, kako će se kontrolirati ispravnost pronadjenih činjenica. Prije nego li se koja pojava ocjenjuje kao uzrok zločinu, treba je proučiti komparativnom metodom. Svaka statistika mladjahnih kršioca zakona treba da bude praćena analognom statistikom jednakoga broja mladjahnih lica, koja nisu prekršila zakon, iz iste društvene ekonomske i rasne okoline, gradske ili seoske.

Ispitivanje uzroka ne će dakle biti potpuno, ako predmet proučavanja ne obuhvati zločinačko djelo, ličnost okrivljenoga i okolinu, u kojoj živi.

2) U pogledu diagnostike zastupao je gotovo svaki izvjestitelj svoju vlastitu metodu. Kao kriterija se ističu psihijatrička, kriminološka, pravna, mješovita itd. Svakako treba i kod dijagnoze, kao i kod utvrdjivanja uzroka, postupati individualizirajući, treba egzaktno utvrditi konkretni sintetični čovječji bijotip, bio on normalan, subnormalan ili morbidan. Svaka dijagnoza je spojena s tipiziranjem, radi toga će se i ovdje pokazati potreba, da se stvore neki tipovi mladjahnih zločnaca. Sa svakim od ovih tipova treba onda postupati na poseban način.

Glavni izvjestioci su predložili ovu diobu mladjahnih lica: 1) Bolesna lica s protivudruštvenim reakcijama. Ovamo spadaju lica, kojima je potrebno kliničko liječenje. — 2) Lica anormalna u pogledu inteli-

gencije i značaja s protivudruštvenim reakcijama. Ova skupina obuhvaća posve heterogena lica i ne pokazuje odredjenih granica. Mogli bi je odrediti samo negativno u odnosu prema prvoj skupini: to su anormalna lica bez kliničkih simptoma. — 3) Lica po svojoj konstituciji protivudruštvena. Značajno je za ova lica, da su od svoje najranije mladosti krajnje brutalna, agresivna, erotična, kolerična, drska i protivna svakoj disciplini; ona uživaju u zlu i nemaju grižnje savjesti. Samo iznimno su sva svojstva naslijedila, ali zato nalazimo često medju njihovim ascendentima, alkoholičare, luetičare, tuberkulozne itd. Vrlo je vjerojatno, da u ovim slučajevima postoji prenošenje abnormalnoga stanja organskoga supstrata, ličnosti, koje uzrokuje jače ili slabije raspoloženje za zločin. U mnogim slučajevima se ovdje radi o mladjahnim licima, kojima je moguće modificirati razne anomalije njihove konstitucije, u toliko da postanu korisni elementi gradjanskoga društva. Treba odobriti mišljenje onih izvjestioca — medju koje spada i Krainski, profesor kriminalne psihologije u Beogradu — koji preporučuju, da se s djecom, koja izvršuju protivudruštvena djela, postupa obzirno i s ljubavi, i da se ih ne smatra zločincima nego samo protivudruštvenim licima. — 4) Mladjahna lica, koja su uslijed prilika postala protivudruštvena. Radi se o licima zanemarenog odgoja. — 5) Mladjahna lica, koja su zapuštena, kojima prijeti opasnost, da će postati zločinci, prekriminalna lica. Doba prekriminalnosti obasiže vrijeme izmedju 11 i 14 godine života. Radi se o licima, koja su svršila školovanje, a nisu još počela da zaradjuju. Ona se nalaze u dobi, kada se razvijaju etički i društveni osjećaji, kada profilaksa obećaje najviše uspjeha.

3) Upliv rezultata ovih istraživanja na pravne propise. Nema dvojbe, ako se hoće zlo iskorijeniti, da ne treba čekati do momenta, kada se mladjahno lice već nalazi na stranputici, u koliko postoje uzroci, koji bi mogli do toga dovesti. Ako su u konkretnom slučaju utvrdjeni društveni i bijološki razlozi, koji bi mogli da uzrokuju kažnjivo djelo, to se mladjahno lice nalazi u stanju moralne opasnosti, i već sada bi trebalo započeti akcijom, da se utvrdjeni uzroci paraliziraju ili uklone. To bi bila ona donja granica svake društvene akcije. To bi bio čas, da društvo počinje sa svojom popravnom i odgojnom djelatnosti. Nema dvojbe, da se iza svakoga mladjahnoga lica, koje se nalazi u zavodu za popravljanje, nalazi porodica, koja je doživila slom ili u doslovnom smislu ili bar u pogledu svoje odgojne zadaće. Zavod za popravljanje treba da nadomjesti porodicu i da okružuje mladjahno lice s onom budnom ljubavi, koje nije našlo u porodici, Ali u isto doba treba da ovo lice osjeća i djelotvornu prisutnost države, koja ne će trpjeti, da se krše njezini zakoni. I ovo tim više, što ovo lice, kada izadje iz zavoda, ne će redovno naći porodicu, koja će nastaviti djelo readaptacije, ni pomoći, koja bi mogla ovo sačuvati od opasnosti povrate. Bit će izloženo svim udarima života, umjerena ali i stroga disciplina mora da mu pribavi osjećaj odgovornosti kao protivutežu svih opasnosti.

Ako hoćemo da vodimo računa već o prekriminalnim licima, ako želimo da priteknemo u pomoć mladjahnim licima, koja se nalaze u stanju moralne opasnosti — nedvojbeno najuspješniji način sprečavanja kriminaliteta — to se moramo da odlučimo i za nova upravno-pravna sredstva. Zastupano je stajalište, da se države moraju spremiti, da organizuju bijološki pregled svih svojih gradjana. Treba utvrditi neku dob, i čim mladjahno lice ovu navrši, nastaje dužnost države, da na nj svrati svoju pažnju i da prati sve etape njegovoga razvoja. Država ne će tek onda, kada mladjahno lice prekrši zakon, ili kada se radi o tome, da ono bude poslano u koji odgojni zavod, ispitivati njegove porodične prilike ili njegov značaj. Sa svim ovim momentima upoznaje se država postepeno, i na osnovu ovih data će ona moći, da poduzme potrebne mjere. Baš kao što već danas postoji kazneni registar, koji udovoljava raznim potrebama, isto tako potreban je središnji organ, na koji će se obratiti svaki, kojemu su potrebni podaci, o kojima smo govorili; povoda zato ima dosta: bilo da se radi o skrbi za bolesna ili zapuštena lica, o pomoći bolesniku ili nezaposlenome, o izboru zvanja itd. Radi se o golemoj zadaći, ali možda ona i nije tako teška, kako se to na prvi pogled čini. Radi se o saradjivanju liječnika, učitelja, poduzetnika itd., s kojima se mladjahno lice i onako sastaje na svojim prvim koracima u život. Trebalo bi dakle za svako mladjahno lice osnovati neki iskaz, neku kartu (une fiche). U ovaj individualno-bijološki iskaz bilježili bi se podaci važni za porodičnu anamnezu i za njegovu fizičku konstituciju. Od vremena do vremena unosili bi se u ovaj iskaz potrebni podaci, bilo prigodom konca školske godine, bilo prigodom izlaženja iz lječilišta, bilo uopće u odredjenim razmacima.

Kod postupanja s mladjahnim licima, koja su već izvršila kažnjivo djelo, treba razlikovati dva razdoblja: vrijeme, kada se nalaze u zavodu za odgajanje ili kažnjavanje, i vrijeme nakon izlaska iz ovih zavoda.

U prvom redu treba postupati strogo individualno. Za svaku od spomenutih skupina treba da postoji poseban zavod. Ne bi bilo ni uputno ni dostatno, kada bi se radilo o jednom zavodu sa više odjela, treba upravo zahtijevati odijeljene zavode. U drugom pogledu trebalo bi primijetiti, da bi bilo gotovo potrebnija promjena načina mišljenja nego li zakona. Ovdje se ocrtava, često upravo dramatski, opreka izmedju teške borbe, koju je izvojevalo mladjahno lice protiv sebe, svojih nagona i tendencija za svoje društveno preporodjivanje, i stava, puna nepovjerenja, društva prema njemu. Bit će potrebne zakonske mjere u pogledu uposlivanja mladjahnih lica, koja su izašla iz zavoda za odgajanje ili kažnjavanje. U prvom redu došla bi u obzir dobro organizirana državna poduzeća.

Glavni izvjestioci u ovom pitanju bili su P. de Casablanca, počasni sudac pariške kasacije, A. de Marsico i D. Pisani, talijanski sveučilišni profesori.

Raspravljanje u sekciji bilo je živahno. Sudjelovali su u raspravi: Bodi Tullio, M. Emma, C. Colucci, M. Scinti, A. Donaggio, G. Pellacini, U. Conti, D. Marguglio, C. d. Sanctis, G. Tauro, O. Vergani i A. Franchini (Italija), I. Uget Zati (Turska), G. Heuyer (Francuska), Többen, Bürger-Prinz, I. Clostermann (Njemačka), D. Carrol (Engleska), F. La Plaza (Argentina), N. Krainski (Jugoslavija) i K. Helasvnuo (Finska).

Primljena rezolucija glasi: Kongres: 1) naglašuje potrebu medjunarodnog izjednačavanja metoda istraživanja uzroka kriminaliteta mladjahnih lica. Ova istraživanja kao i proučavanje sudskoga postupanja s protivudruštvenim mladjahnim licima imade se vršiti po zajednikom kriteriju za klasificiranje. U ovom pravcu se imadu razlikovati mladjahna lica: a) izložena moralnoj opasnosti; b) zapuštena i na stramputici; c) bijopsihičko normalna i d) koja su sa bijopsihičkoga gledišta anormalna; 2) smatra kao nužni uslov za rješavanje problema, koji su sadržani u borbi protiv mladjahnoga kriminaliteta, što raniju dijagnozu osnovanu na nužnim anamnestičnim i individualnim podacima i dosljedno organizovanje bijološkoga cenzusa pučanstva; 3) uvidja potrebu suca za mladjahna lica, koji bi bio nadležan za sva kažnjiva djela ovih lica; 4) drži uputnim, da se proučava pitanje, ne bi li se protegnula nadležnost suca za mladež i na neka kažnjiva djela upravljena protiv mladjahnih lica kao i na rješavanje nekih prijepora i na neke mjere, koje nisu kazneno pravne prirode, a odnose se na interese mladjahnih lica.

II. *Proučavanje ličnosti zločinca.*

Danas je već jasno za svakoga, koji se bavi naukom, da je svako kažnjivo djelo posljedica dvaju komponenata, subjektivne ili endogene, i objektivne, ili eksogene. Svaka od ovih dvaju komponenata opet je složena, sastavljena je iz dva činioca. Kod endogene razlikujemo ono, što je pojedinac baštinio od onih komponenata njegovoga značaja, koje je sam stekao. Isto tako možemo da razlikujemo kod objektivne komponente dvije akcije: onu, koju izvršuje okolina, kad oblikuje ličnost učinioca, i onu, koju izvršuje okolina neposredno na učinioca u času uzrokovanja i izvršivanja kažnjivoga djela. Kako je nesumnjivo potrebno proučavanje ličnosti učinioca, to se jedino pita, tko da je proučava, kada i kako. U prvom redu spada proučavanje ličnosti u djelokrug bijologa, i rodoslovna i bijografska data treba prosudjivati sa bijološkim. Ali s druge strane treba priznati, da je ličnost složena iz mnogih elemenata, o svim elementima treba voditi računa, želimo li, da nam konačni sud bude ispravan. Ovaj sud treba nekako da pretstavi sintezu svih elemenata ličnosti kao društvene vrijednosti. Analazirajući ličnost dalje, naći ćemo morfoloških, antropoloških, antropometričkih i napose fizioloških data, koja obasižu i najsloženije funkcije duševnoga života. Tako ipak bijolog ne će moći da izvrši konačnu sintezu sabranih elemenata, da ih sastavi u cjelinu, i da dade konačni sud bez pomoći suca. Svakako bi bilo potrebno specijalizovanje bijologa; došli bi u obzir samo oni, koji su se napose posvetili proučavanju čovječje ličnosti, bilo u zdravom bilo u bolesnom stanju, a u prvom redu bijokriminolozi.

Što se tiče vremena, kada treba proučavati ličnost, to nema dvojbe, da potreba zato postoji tečajem čitavoga postupka do konca izvršivanja kazne. Što se konačno tiče načina, kako treba izvršiti proučavanje ličnosti, to treba u tu svrhu stvoriti posebne naučne institute u tijesnoj vezi sa sudovima i zavodima za izvršivanje kazne.

Tako će konačno biti omogućeno proučavanje ličnosti sucima bijologistima i bijologistima-juristima. Svakako je poželjno, da sudac upotpuni svoju spremu poznavanjem bijologije. No ovo proširenje sudačke spreme ne može da ima druge svrhe, nego da sucu omogućava, da sudjeluje na uspješan način kod djelovanja bijologa, da ga stavi u položaj, da ocjenjuje rezultate naučnog istraživanja, i da napose bude u stanju, da se njime posluži u cilju stvaranja odluke. U ovom smislu će mu biti pomoć bijologiste nenadoknadiva.

Glavni izvjestioci su bili: L. Vervaeck, glavni ravnatelj antropološke službe u belgijskim kaznenim zavodima; F. Saporito, glavni nadzornik bolnica za duševne bolesti; G. Battaglini, profesor kaznenoga prava u Bologni; E Mezger, profesor istoga predmeta u Monakovu.

U raspravi su sudjelovali: F. K. Gökay (Turska), D. Rende, F. del Greco, G. Lombardi, A. Ferraro, A. Manassero, E. Patini, N. Bobba, G. Boschi, M. Calzia, G. Pola Falletto, P. Pierantoni, R. Avogadro di Vigliano (Italija), R. Finger (Njemaka), V. V. Stanciu (Rumunjska), J. Drapkin (Chile), O. Loudet (Argentinija), I. Lebret (Francuska), L. Dworzak (Poljska), Ch. Tzortzopulos (Grčka).

Primljena rezolucija glasi: 1) Metoda, koja se ima primijeniti pri proučavanju ličnosti zločinca, ima da bude totalitarna i jedinstvena. Ona treba da bude analitičko raščlanjavanje i sintetsko sastavljanje ličnosti. U tu svrhu treba prethodno spoznati sve elemente, koji su djelovali kroz vrijeme razvijanja ličnosti i koji postoje u vrijeme proučavanja ličnosti, bili oni rodoslovne, bijografičke, socijološke, somatičke ili psihičke prirode; kao i one, koje su izobličile ličnost u času zločinstva. 2) Studij ličnosti izvršilaca kažnjivih djela ima da bude u formalnom i materijalnom pogledu uvršten u funkcije pravosudja. U tom cilju treba da se omogući u što

većoj mjeri i na što uspješniji način saradjivanje suca i vještaka u svim fazama sudskoga postupanja — u pripremnom postupku, kod presudjivanja, i u stadiju izvršivanja kazne — od časa, kada je zločinstvo utvrdjeno, pa za trajanja života u kaznenom zavodu. 3) Akcija saradjivanja vještaka i suca treba da ima svoje najvažnije organe u središtima promatranja, u sabirališima uznika, u velikim sudskim zatvorima, u zavodima za preventivne mjere i za izvršivanje kazne; u tu svrhu potrebna je naučna organizacija ovih organa, koji moraju biti specijalisti po zvanju i što tjesnije povezani sa sudskim svijetom.

III. *Uloga suca u borbi protiv zločina i njegova kriminološka sprema.*

Glavni izvjestioci o ovom pitanju bili su T. Živanović, sveuč. profesor u Beogradu: G. Moriani, sveuč. prof. u Rimu, i A. Santoro, sveuč. profesor u Pizi.

Glavne misli zajedničkoga glavnog izvještaja bile bi ukratko ove: Danas se svi slažu u tome da kazneni sudac mora imati kriminološku spremu t. j. da se mora specijalizirati. Ali to ne znači, da se mora strogo razlikovati izmedju kaznenog i gradjanskog suca, nasuprot svaki kaz. sudac, ako je dobar pravnik, može da izvršuje i funkcije gradj. suca i obrnuto. Iako je kaz. sudac jednak gradjanskome kao pravnik, to on mora u nekom pogledu znati više od ovoga, da može savjesno vršiti svoju službu. Ovo posebno znanje upotpunjuje opću spremu kaz. suca. Logički je ova posebna sprema potrebna i za upravne organe, koji su zaposleni oko izvršivanja kazne, kao i za policijske funkcijonare. Radi se samo o tome, u čem treba da se sastoji ova specijalizacija i kako se ju može u praksi steći. Prije svega treba priznati da je kaz. sucu potreban mnogo veći »humanizam« nego li gradjanskom tj. dublje poznavanje čovjeka i njegovog normalnog i anormalnoga djelovanja i reagovanja. Bez toga nije u stanju, da shvati zločin. Medjutim emipirjsko poznavanje čovjeka ne dostaje. Potrebno je još i poznavanje sudske medicine, antropologije, kriminalne tehnologije, kriminalne pedagogije, ukratko kriminalne bijologije. Osnovni pojmovi ovih disciplina imadu se steći već tečajem sveuč. studija, a pravosudna uprava ima da obrazuje tečajeve za specijalizovanje u kriminologiji u svrhu spremanja kaz. sudaca za službu. Ove tečajeve trebali bi polaziti sudski pripravnici. Medjutim će kazneni sudac ostati uvijek u prvom redu pravnik. Poznavanje kriminoloških prirodnih nauka bit će mu korisno, da se orijentira u teškim kriminološkim problemima. Ali nema ništa opasnijega, nego li kada bi se kaz. sudac proglasio nadležnim, da bez pomoći bijologa stvori sud o zločinačkim dispozicijama zločinca itd.

I eto, javlja se nov problem: kako treba da postupa kaz. sudac kod rjašavanja kriminoloških problema, koje i uz najspecijalniju spremu ne može da riješi, a da ne padne u diletantizam, koji bi trebalo požaliti. Odmah nam se javlja misao vještačenja. Medjutim treba da se pitamo, da li se vještačenje može smatrati dostatnim, da pruža sucu potrebna tehnička rješenja za najsavjesnije odlučivanje o ličnosti okrivljenoga i glede vrste i trajanja mjera, koje treba odrediti. Problemi, o kojima se sudac ima da izjavi na osnovu svoje specijalizacije, vrlo su česti, oni su neodjelivi od većega dijela procesa, kriminološka istraživanja imanentna su kaz. presudi. Nasuprot tome pretstavlja vještačenje tehničku ispravu i presudu izvana ab extra, o kojem sudac treba da raspravlja, da ga asimiluje, on ovo može slobodno da kritikuje ili da zabaci, upravo radi toga, jer je vještačenje strano pravosudnoj funkciji. I vještak nema sredstva, da suprotnom mišljenju suca suprotstavi svoje prigovore.

Nasuprot tome pretstavljaju kriminološka istraživanja i zaključci ove vrste, koji su ovisni od specijalizacije suca, elemente iznutra, ex intra. Oni su neizdvojivi iz presude, koja nakon ispitivanja dokaza i pravne defi-

nicije djela vodi do konkretne ocjene ličnosti krivca kao i do primjenjivanja kakove mjere. Ove odluke dakle nemaju značenja kakove izvanje sporedne epizode, one čine biće i smisao kaznene presude.

Kako kriminološko prosudjivanje nije izvanjska i slučajna funkcija, kako je ono nasuprot trajan elemenat kaz. presude, bilo bi uputno nadomjestiti vještačenje sistemom, koji može osigurati stalno saradjivanje pravnih i kriminoloških elemenata, tijesno sporazumijevanje i medjusobno nadopunjivanje procesnih podataka bijološkim i uzročnim podacima. Drugim riječima, problem specijalizovanja pravorjeka vodi do podesnijeg oblikovanja kaz. sudova. Mislimo dakle, da unutar sudskoga vijeća treba da bude uvijek prisutan i tehnički elemenat, koji može riješiti kriminološka pitanja, saradjujući sa sucem, i ukloniti možebitne dvojbe. To još ne znači, da se uopće ukida ustanova vještačenja. Ona ostaje i dalje kao sredstvo za utvrdjivanje tehničkih pitanja, koja nisu nerazdruživo spojena s presudom, a može da se odnosi na najrazličitija pitanja, počevši od utvrdjivanja uzroka smrti i toksikologije do porodiljstva i mehanike.

I kada bi se prihvatilo ovo mišljenje, ostalo bi i dalje jedno područje zadržano za suce; to bi bilo n. pr. utvrdjivanje i ocjenjivanje dokaza kao i čisto pravno ispitivanje, tehničar bi posredovao samo u problemima, koja se odnose na ličnost okrivljenoga i na vrstu i mjeru sankcija. Učvršćivanje tehničkih elemenata u sudska vijeća ne bi u stvari promijenilo sudske presude, ona bi ostala u bitnosti ono, što je i danas. Saradjivanje tehničara bijologa s pravnicima u mješovitim sudovima (dans les tribunaux mixtes) jedina je ustanova, koja je u stanju da osigura organsku fuziju izmedju bioloških i pravnih zahtjeva, koji su jednako potrebni i nerazlučivi. Ne radi se o odricanju u korist bijologije, radi se o tom, da se prirodnim naukama daje ona uloga, koja im pripada. Prošla su vremena, kada se činilo, da će bijologija izlučiti ili istisnuti pravo, Danas se više ne odričemo razlikovanja izmedju bioloških nauka i prava, ali zahtijevamo saradjivanje, koje je moguće i korisno.

Medjutim glavni izvjestioci nisu bili u svem složni. Svi su doduše zagovarali osnivanje mješovitih sudova, koji bi bili sastavljeni od tehničara i pravnika, ali se nisu saglasili glede uloge, koja bi pripadala tehničarima: dok su naime talijanski izvjestioci bili mišljenja, da tehničarima pripada odlučujući glas pri vijećanju o presudi, to je profesor T. Živanović zastupao stajalište, da njihov glas ima da bude samo savjetujući. Osim toga zagovarao je ovakvo organizovanje sudova samo za slučaj, kada se radi o osobito složenim procesima.

Rasprava u sekciji bila je živahna, mjestimice i burna. Svi su se govornici slagali u tome, da je kaz. sucima potrebna kriminološka sprema. Ali su mišljenja bila upravo oprečna u pogledu organizovanja t. zv. mješovitih sudova. Medju protivnicima ovakovih sudova nalazili su se ne samo pravnici nego i »bijologisti« (n. pr. De Crecchio, glavni ravnatelj zavoda za duševno bolesne zločince u Napulju).

U raspravi u sekciji sudjelovali su napose: Manolache (Rumunjska), S. Cicala (Italija), koji se odlučno izjavio protiv mješovitih sudova. S velikim zanimanjem bio je saslušan govor sveuč. prof. dra M. Dolenca iz Ljubljane. Glavne misli njegovoga govora bile su ove:

Nisam se zato javio, da govorim da opetujem svoj referat — koji će, nadam se, biti otisnut — nego da potcrtam iz dosadanjih govora ona mjesta, koja mi pružaju povod, da označim kao malo sretan izbor ove teme za medjunarodni kongres. Svaka zemlja imade svoj pravnopovjesni razvoj, jednako i svoje zakonodavstvo u pogledu odgoja sudaca i njihovoga napredovanja, svaka zemlja imade i svoje posebne ekonomske prilike, o kojima zavisi kaz. pravosudje, ima konačno i svojih posebnih potreba i pogleda glede ovoga pravosudja. Kako bi sada mogao medjunarodni kongres da

doista na jednak način vodi računa o svim ovim prilikama raznih zemalja? Za Jugoslaviju bit će nedvojbeno potrebne druge mjere nego li za njezine susjede, politička tehnika in criminalibus ne mora biti uvijek jednaka, ona se treba kadikad da razlikuje.

Treba istaknuti, da je takodjer osnovna pogrješka, uočiti ponajprije, kako to stoji u rezolucijama izvjestitelja, ulogu suca. Borba protiv kriminaliteta počinje mnogo prije i ide mnogo dublje; treba paziti, da policijski odnosno žandarmerijski službenici budu dobro školovani i potpunoma podesni, jer ovdje se zbiva većina pogrješaka, koje osujećuju ciljeve kaz. pravosudja. Ovu momčad treba da izvidjajni sudac nadzira i po potrebi poučava. Ali to opet vodi do zahtjeva, da i sudac mora kriminološki biti dobro spreman. Dalja osnovna grješka predloženih rezolucija je sadržana u tome, što oni imadu pred očima samo velike procese, »važne« kaznene predmete. A ipak je poznata činjenica, da ima daleko više malih kaznenih predmeta, koje ipak u kriminalnom pogledu treba riješiti najispravnije. Treba li i ovdje zvati vještaka, ili treba odlučno zahtijevati, da sudac dobije ispravnu spremu? I onda, kada uvažimo t. zv. velike predmete, da li doista postoji potreba, da uvedemo »sudačke specijaliste za kaz. procese«. Ni iz daleka!

Suci imadu biti dobro upućeni u svim granama pravne nauke Tko nije dobar gradj. sudac, ne može biti ni dobar kaz. sudac, i obrnuto vrijedi isto. Treba misliti na to, da sudac mora i napredovati. da suci dobivaju potrebnu spremu za najvišu instancu samo u slučaju, ako su doista univerzalni suci. »Univerzalan« znači u ovom smislu, da su i kriminološki dobro spremni: zato je jasno, da suci moraju biti spremni u socijologiji i psihologiji kao i u bijologiji. Naknadne tečajeve za mlade suce treba osobito preporučiti. Kriminolozi, koji nisu svršili pravo, ne mogu biti nikada dobri suci. Mislim, da bi bio sacrificium intellectus, kada bi bio poslan na pr. liječnik u sudačko vijeće kao sudac sa svim pravima, napose u poglegdu lošeg iskustva, što sam ga imao s vještacima za vrijeme svoga 21 godišnjeg službovanja kao sudac.

Vještake kao suce treba otkloniti. Ispravno rješenje problema može biti samo ovo: Kraj vrsnih univerzalnih sudaca, koji smiju da počinju vršiti sudačko zvanje u pravom smislu tek u zreloj muževnoj dobi, ne prije tridesete godine života, treba da sudjeluju u postupku i vrsni kriminološki spremni vještaci, ali samo kao vještaci. Tada bi se mogla uočiti i misao specijalizovanja vještaka, liječnika, pedagoga, itd. Bez materijalnih žrtava države se ova ideja ne može provesti. Svakako treba da je zadaća vještaka da uvjere suca, a nikako ne da u procesima, kao da su suci, stvaraju odluke.

Iza njega govorio je profesor N. Saranov iz Sofije, koji se u opširnom govoru zalagao za što veće specijalizovanje kaznenoga suca i za mješovite sudove. Vrhovni državni tužilac iz Draždjana (Njemačka) Jung je izjavio, da njemačka delegacija usvaja u svem rezoluciju glavnih izvjestitelja, a napose i prijedlog glede mješovitih sudova.

A. Azara, pretsjednik senata rimske kasacije, je preporučio, da se u pitanju mješovitih sudova postupa najvećim oprezom i da se po mogućnosti nadje koje srednje rješenje.

Profesor S. Frank iz Zagreba je naglasio, da je važnost kriminologije kao prirodne nauke o zločinu i zločincu za kazneni proces kao postupka za utvrdjivanje činjenica van svake dvojbe. To važi za subjektivnu kao i za objektivnu kriminologiju. Potrebno je zato, da kazneni sudac ima u najmanju ruku neki pregled najvažnijih rezultata ove nauke. Ali pri tome ne treba pustiti iz vida, da se djelatnost kaz. suca ne iscrpljuje u utvrdjivanju činjenica. Utvrdjivanje činjenica samo je važna pretpostava specifične sudske djelatnosti, upravo kao što je i sudsko prosudjivanje slučaja pretpostava za kaznu. Dobre usluge, koje kriminologija može da pruža sucu pri utvrdjivanju činjenica, postale bi vrlo dvojbene, kada bi ona za sebe svojatala

pravo, da nadomjesti i prosudjivanje utvrdjenih činjenica. U samim činjenicama, ma kako besprikorno one bile utvrdjene, nije nikada sadržano njihovo prosudjivanje ni mjerilo ovoga. Ovo mjerilo je sadržano jedino u sudovima o vrijednosti, koje važe u konkretnom društvu. Bila bi kobna zabluda, kada bi se ovdje utvrdjivanje činjenica zamjenjivalo s prosudjivanjem.

Zadaća kriminologije ne može radi toga nikada biti, da nadomjesti specifičnu djelatnost suca, da prosudjuje i ocjenjuje, nego da ovu omogućava i olakšava. Radi toga je potrebno, da sudac bude svjestan granica, do kojih mu kriminologija može koristiti. Kada bi kriminoligija ove granice prekoračila, to bi ovim časom nestalo specifične sudačke funkcije, kojoj pripada odlučna važnost pri postupanju sa zločinom. Točno utvrdjivanje ovih granica zadaća je pravne nauke, ali one su već sadržane u svakom kaz. zakoniku. Danas naime više nema sumnje o tome, da rezultati kriminologije čine važnu polaznu točku za djelatnost svakoga zakonodavca. Rezultate priznate po zakonodavcu mora da prizna i sudac, ali oni čine podjedno krajne granice kod prosudjivanja konkretnoga slučaja. Prekorači li sudac ove granice, to se sam isključuje iz postupka pobijanja zločina, njegova djelatnost je bez vlastite vrijednosti, važan članak ovoga postupka je izlučen. Nisu naime sva lica i djela, koja odgovaraju kriterijima kriminologije, i kažnjiva, razumije se, da to važi i obrnuto. Teško je kazati, da li bi pobijanje zločina pretrpjelo veću štetu, kada sudac uopće ne bi računao sa rezultatima kriminologije, nego li onda, kada bi smatrao kao svoju zadaću samo utvrdjivanje kriminoloških stvarnosti. Na to treba paziti kod kriminološkoga spremanja kaz. suca, ono se ne smije vršiti na štetu i samo u okviru pravne spreme.

Kod iskorišćvianja rezultata subjektivne kriminologije važna je još jedna okolnost. Kada se promatra ličnost kršioca zakona isključivo na način prirodnih nauka, može se lako dogoditi kaz. sucu, da s ovim svojim načinom promatranja ostane u društvu posve osamljen. Dosada naime nije uspjelo nijednoj konkretnoj zajednici, da provede službeno, po metodi prirodnih nauka, istraživanje svojih članova glede svih funkcija, koje su važne za društvo. Do kriminoloških rezultata, koji bi nas zadovoljili, možemo doći samo onda, kada bi istraživali sve članove zajednice u pogledu njihovih pozitivnih i negativnih funkcija istom metodom. Samo u ovom slučaju mogu se postići i kod kršioca zakona rezultati, koji bi zadovoljili. Pretpostava za kriminologiju je naučno istraživanje svih društvenih djelatnosti, subjektivna kriminologija, individualna kao i kolektivna, bila bi samo dio ove nauke. Da se dodje do korisnih kriminoloških rezultata, pokazala bi se potrebnom nauka, koja bi obuhvatila svako ljudsko djelovanje. Ova centralna nauka trebala bi da igra važnu ulogu kod svake odgojne djelatnsti uopće, iako se ona danas nalazi tek u svojem prvom razvoju. Samo ovakova, na široku osnovicu postavljena kriminologija bi mogla, da ispuni potpunoma svoju zadaću. U ovom slučaju naišla bi kriminološka razmatranja kaz. suca na razumijevanje i povjerenje: naučnomu istraživanju zločina i zločinca treba dakle da prethodi istraživanje aktivnog čovjeka uopće.

Što se tiče t. zv. mješovitih sudova, to ne mogu da ovu ustanovu prihvatim ni u modificiranom obliku t. j. u onom slučaju, kada bi kriminolog kao član sudskog vijeća imao samo savjetujući glas. Razloge za svoje stajalište sam naveo; funkcija suca bitno se razlikuje od funkcije kriminologa, uspješno saradjivanje suca i kriminologa unutar vijeća pri stvaranju presude nije moguće. U ovom pravcu se kreće i iskustvo engleskih sudaca, koji izvode, da je dostatno za suca, da može da shvati razlaganja kriminoloških vještaka; a ipak protiv njihovih presuda nema prigovora. U savremenoj pravnoj književnosti, napose u nekim državama, nalazimo često pojam sudaca kao kraljeva (Richterkönigtum), koji suvereno rješavaju sporove. Ali kraljevi nisu tehničari, oni su lica, koja imaju pregled nad svim životnim odnosima, da onda stvaraju pravedne odluke.

Poljski članovi kongresa, napose kriminolog dr. L. Korzeniowski i psihološkinja J. Jasnorzewska su bili skloni prijedlogu glavnih izvjestitelja. Kao argument su naveli okolnost, da su tehniari u Poljskoj — uostalom i u Italiji — već kroz niz godina članovi sudova za mladež. Nasuprot njima zauzeo je dr. G. Sliwowski, odvjetnik iz Varšave, u pitanju mješovitih sudova posve rezervirano stajalište.

Sudac vrhovnoga vojnog suda dr. G. Milazzo iz Palerma je odlučno zahtijevao, da se u eventualnoj rezoluciji istakne, da mješovitim sudovima u vojnom pravosudju nema mjesta.

Protiv mješovitih sudova govorio je temperametno i dr. R. Loffredo, viši državni sudac kod apelacijonoga suda u Akvili.

Rezolucija, koja je predložena u sekciji na kraju rasprave, koja je trajala čitav dan, je glasila:

1) Kazneni sudac treba da potpomaže borbu protiv zločina individualizovanjem svojih mjera u vrijeme istrage, u vrijeme presude, u vrijeme izvršivanja kazne kao i nakon toga.

2) Ove zadaće, koje postaju sve opsežnije, zahtijevaju, da sudac ima potrebno znanje svih kriminoloških struka, koje ovamo spadaju. Ovo obrazovanje suca ima početi na sveučilištu, a ima se nastaviti poslije u posebnim tečajevima ili institutima, kako to odgovara prilikama u pojedinoj zemlji. — Sekcija upozorava na sretan pokušaj, koji je učinjen u Italiji po ministru pravde Solmiju, koji je uveo posebne tečajeve za sudske pripravnike i suce sa najboljim uspjehom, te se nada, da će i druge države uvesti slične tečajeve.

3) Sekcija prima sa zanimanjem na znanje prijedlog glavnih izvjestitelja, da se specijalni vještaci uvrste kao suci u proces i u stadij izvršivanja kazne i mjera sigurnosti s funkcijama, koje će odredjivati zakoni pojedine zemlje, i izražava želju, da bi ova ideja bila ostvarena u osobito teškim procesima ili u slučajevima osobite vrste, predvidjenim u zakonima, u koliko bi to odgovaralo prilikama i u potrebama pojedine zemlje.

Pretsjednik sekcije, profesor kaz. prava u Monakovu E. Mezger stavio je na glasanje rezoluciju u cijelosti. Prof. Dolenc je prigovorio ovomu postupku i zahtijevao glasanje po točkama. Na to su prve dvije točke primljene jednoglasno. Od kojih sto prisutnih u sekciji glasali su u prvom glasanju protiv treće točke samo trojica (prof. G. Cicala iz Rima. prof. M. Dolenc i S. Frank). Medjutim se pokazalo kao potrebno ponovno glasanje, jer pretsjedatelj nije bio posve točno precizirao treću točku, na što je bio upozoren po spomenutoj trojici. Pri ovom glasanju prihvaćena je treća točka sa 60 protiv 22 glasa, dok su se ostali prisutni — medju kojima su se nalazili i neki, koji su bili govorili protiv ove točke — iz stanovitih razloga ustegnuli od glasanja.

U punim sjednicama prihvaćene su jednoglasno rezolucije stvorene u prvoj i drugoj sekciji. Kada je došla na red rezolucija stvorena u trećoj sekciji ustao je pretsjedatelj kongresa Mariano d'Amelio, prvi pretsjednik kasacijonog suda u Rimu, i predložio u svojstvu učesnika kongresa ovu izmjenu treće točke: 3) Kongres potvrdjuje potrebu produbljivanja studija mogućnosti ostvarivanja što uže saradnje izmedju suca i vještaka u pogledu sudačke funkcije, i upućuje eventualne prijedloge narednom kongresu.

Za ovaj prijedlog osobito se toplo zalagao A. Rocco, profesor pravnoga fakulteta u Rimu, koji je napose naglasio, da se specijalizovanje kaznenoga suca ne smije shvatiti onamo, da se ovom sucu ima suziti pravni

vidokrug. Kaz. sudac ima da bude prije svega pravni stručnjak i to u svim pravnim granama. Specijalizacija nema dalje da obuhvati samo prirodne nauke, u koliko se one bave čovjekom i zločincem, nego ima da obasiže i kulturne nauke u pogledu zločina i zločinca kao društvene i kulturne pojave. Ovako spreman kaz. sudac bit će isključivo i jedino nadležan u svim fazama kaz. postupka .

Nakon toga prihvatio je kongres jednoglasno rezoluciju treće sekcije s izmijenjenom trećom točkom.

IV. Kao četvrta tema, kojom se bavio kongres bila je *organizaciju kriminalne profilakse* u raznim državama. Glavni izvjestitelji bili su: G. Falco, sveuč. profesor u Napulju, O. Kimberg, ravnatelj klinike za sudsku psihijatriju u Stokholmu, T. Krychowski, glavni ravnatelj kaznenih zavoda u Poljskoj, i Llombart, profesor zavoda za višu nastavu u Montevideu.

Na osnovu predloženih izvještaja stvorili su glavni izvjestitelji ove zaključke: Svi izvjestitelji se slažu u priznavanju važnosti profilakse u boru protiv zločina. Oni se slažu u tome, da postoji generalna i specijalna profilaksa kriminaliteta. U pogledu kriminalne profilakse treba dakle razlikovati: a) neizravne preventivne mjere protiv zločina (generalna profilaksa); b) izravne mjere (spicijalna profilaksa).

Nema dvojbe, da sve, što se ostvaruje na socijalno-političkom području u cilju, da se uzroci, koji izravno ili neizravno mogu da smetaju fizički, psihički ili moralni razvoj pojedinca, služi podjedno za popravljanje općih higijenskih društvenih uslova. Ovakovo djelovanje ima i kao posljedicu, da postaju manje česti i intenzivni bijološki činioci kao i činioci okoline, koji mogu da spremaju razvijanje nemoralnih, protivudruštvenih, pa i zločinačkih djelatnosti. S istoga razloga treba priznati, da svaka djelatnost, koja ide za tim, da učini sve uspješnijim pomaganje i zaštićivanje djece i žena, i da organizira ovaj rad na naučnom i etičkom osnovu, djeluje uspješno i u pogledu opće kriminalne profilakse. O ovoj dakle treba voditi računa na području zakona i ustanova, koji nastoje oko tjelesnoga, duševnoga i moralnoga popravljanja pojedinca i zajednice.

Primjenjivanje opće kriminalne profilakse je u tijesnoj vezi s uklanjanjem svih individualnih i onih uzroka, koji proizlaze iz okoline, koji imadu kao posljedicu sklonost pojedinca na zločin i olakšavaju razvijanje skupnih zločinačkih pojava. Jasno je stoga, da politika ma u kojem obliku kojoj je cilj popravljanje higijenskih, ekonomskih, kulturnih i moralnih uslova naroda i obrana tjelesnoga i duševnoga zdravlja pojedinca, pretstavlja podjedno najuspješnije jamstvo za organizovanje i primjenjivanje opće kriminalne profilakse.

Što se tiče posebne kriminalne profilakse, to se ona nalazi u punom zamahu u svim civilizovanim zemljama Evrope i Amerike. To je posljedica spoznaje važnosti, koja pripada izlučivanju bijoloških i društvenih uzroka zločina, ova djelatnost podjedno je osnov posebne profilakse. Pokazala se potreba, da se sve djelatnosti, državne, poludržavne i privatne, koje promiču ove ciljeve, što tjesnije povežu. To bi se moglo postići stvaranjem nekih središnjih stručnih ustanova.

Nema dvojbe, da posebna profilaksa treba početi kod djece. Važan činilac je i kriminalna policija, koju treba postaviti na naučan osnov. Najvažnije sredstvo posebne profilakse bilo bi uvodjenje bijografskih karata ne samo zločinaca i sumnjivih lica, nego svih gradjana kao jedne socijalno-političke ustanove. Mogućnost za uvodjenje ovakovih karata postoji već i danas, kada bi se sakupila sva obavještenja, koja o pojedincu imadu državne

i poludržavne ustanove, koje je on u svojem životu prošao. Ovo pogoduje i vojna služba, koja daje priliku za sakupljanje svih potrebnih podataka. Razumije se, da posebnu profilaksu treba napose vršiti u zavodima za prevenciju i reedukaciju zločinca; zato naučno proučavanje ličnosti zločinca u ovim zavodima imade osnovnu važnost.

Konačno se svi izvjestitelji slažu u pogledu profilakse o važnosti pomoći, koju treba pružati otpuštenim kažnjenicima. Poznato je naime, kako materijalne i moralne teškoće, koje susreće pojedinac, nakon što je izdržao kaznu i kada se vraća u društveni život, promiču povrat.

U) Etnografija i kriminologija. Glavni izvjestitelj bio je S. Sergi, sveuč. prof. u Rimu. Ova tema nije dala ono, što su mnogi od nje očekivali. Izvjestitelji istakli su teškoće i štetne posljedice, koje se javljaju, kada bi se primjenjivao jedan jedinstveni kazneni zakonik na sve narode, možda još i primitivne. Svakako treba voditi računa o pravnom stanju svih naroda. Naučni osnov kaz. režima treba da se sastoji u proučavanju čestoće pojedinih zločina i ponašanja zločinaca u proučavanju shvaćanja prava i pravednosti, kao fizioloških i psiholoških uzroka, koji pokreću pojedinca, da izvrši zločin. Po mišljenju glavnog izvjestitelja dao je sudac I. Vouchovitch iz Jugoslavije izvrstan etničko-psihološki prikaz jednoga poglavlja narodne jugoslavenske etnologije. Predmet je ovog prikaza »Krvna osveta, osveta promatrana po narodu kao zločinstvo i kao kazna, i odnos izmedju kriminalnih i pravnih pojmova u pravnom shvaćanju naroda«. On otkriva odnos, koji postoji izmedju etnologije i kriminaliteta, analizirajući pravnu svijest naroda. Glavni izvjestitelj ograničio se uglavnom na postavljanje nekih smjernica za kazneno zakonodavstvo u kolonijama.

VI) *Pokušaj sa sigurnosnim mjerama u raznim zemljama.*

Za Italiju je izvijestio o dosadašnjem iskustvu s ovim mjerama Giovanni Novelli, pretsjednik sekcije Kasacije i osobito zaslužni glavni ravnatelj zavoda za prevenciju i kaznu. Nakon opširnoga tumačenja razlike izmedju kazne i sigurnosnih mjera — koje nam nije uštedio gotovo nijedan izvjestilac — sadržano je u njegovom izvješću mnogo zanimljivoga. U Italiji ne izvršuju se sigurnosne mjere u kaz. zavodima, pa ni u posebnoj sekciji ovih zavoda. Sve ove mjere se izvršuju u posebnim zavodima, koje već u gradjevnom pogledu odgovaraju svrsi ovih mjera. Nadalje postoje posebni zavodi za svaku vrstu ovih mjera. Važno je pitanje režima i discipline u ovim zavodima. Drugačije se ponaša uznik, koji zna, kada će izaći na slobodu, on redovno postaje »dobar« uznik, a drugačije lica, kojima ovaj termin nije poznat. U početku je bio život u ovim zavodima pravi pakao došlo je do teških izgreda. Ali uslijed požrtvovnosti upravitelja i razumnoga zaposlivanja zatvorenika, ove su se prilike popravile. Osnov reedukacije u ovim zavodima čine škola, vjera i rad. Kod školovanja odraslih lica pokazale se se neke teškoće. Kao najuspješnija nastava pokazala se ona vršena u obliku predavanja i razgovora. Kod zaposlivanja najveće teškoće postoje glede lica, koja nisu sposobna za rad, a uz to su opasna. Njih treba izlučiti iz društva, možda bi dostajalo uvodjenje prisilnoga prebivališta Osobito je teško utvrdjivanje časa, kada je opasnost prestala, tu treba da se postupa minucijozno i nastoji oko prikupljanja svih pristupnih podataka.

Koji su rezultati ovih mjera od godine 1931 ovamo? Da se dodje do pouzdanih podataka bilo bi potrebno pribaviti informacije o životu oslobodjenih počevši od god. 1932. Može se uzeti, da je svrha sigurnosnih mjera postignuta, kada oslobodjeni kroz vrijeme promatranja nisu izvršili kažnjiva djela. Od 86 oslobodjenih mladjahnih lica god. 1933 bilo ih je 67

dobroga ponašanja god. 1934., od ovih imalo je 57 dobro ponašanje još god. 1935; od 102 mladjahnih lica, oslobodjenih god. 1934, bilo je 87 dobroga ponašanja god. 1935, a veći dio ovih ponašao se dobro još i god. 1936. Što se tiče podataka o licima, koja su bila otpuštena iz azila za duševno bolesne, to bi stanje — odbivši maleni broj umrlih i nestalih — bilo ovo: od 33 lica, puštenih god. 1933, imala su 6 god. 1934 zlo ponašanje; od onih, koja su pokazala dobro ponašanje god. 1934 samo su 5 zatajila god. 1935, a trojica 1936. Od 38 otpuštenih god. 1934, 25 imala su zlo ponašanje god. 1935, od preostalih 13 još su 8 pokazala zlo ponašanje god. 1936. Od 101 oslobodjenih god. 1935, pokazalo je samo 18 zlo ponašanje god. 1936. Medjutim medju otpuštene iz ovih azila, kojih je ponašanje ocijenjeno sa zlo, uračunata su i lica, koja doduše nisu izvršila novo kažnjivo djelo, ali kod kojih se je pokazala potreba ponovne internacije u gradjanske zavode za umobolne. Medju oslobodjenima god. 1933 bilo je 6, god. 1934 13, a god. 1935 7 ovakovih lica.

Podaci glede zavoda za liječenje i čuvanje bili su ovi. Od 87 otpuštenih god. 1934 ponašalo se zlo naredne god. njih 34; od onih, koji su pokazali dobro ponašanje 16 ih je god. 1936 ocijenjeno sa zlo: od 76 oslobodjenih god. 1935 ponašalo se zlo 24 god. 1938. Što se tiče lica otpuštenih iz zav'oda za rad, poljodjelskih kolonija, sudskih lječilišta, zavoda za slaboumne i popravilišta stanje je na pr. ovo: od 757 otpuštenih god. 1934 ponašalo ih se zlo 277 god. 1935, a god. 1936 narasao je ovaj broj za 147. Kako smo vidjeli broj povoljnih slučajeva nije nipošto neznatan; on bi se nedvojbeno još popravio, kada bi osnovali u zavodima za izvršivanje sigurnosnih mjera urede za naučno ispitivanje značaja zatvorenih, i kada bi pružanje pomoći otpuštenima iz ovih zavoda učinili što intenzivnijim.

Izvještaj za Njemačku predložio je dr. R. Freisler, državni tajnik u ministarstvu pravde. U vremenu od 1934—1937 god. odredjeno je zaštitno čuvanje opasnih zločinaca u 6850 slučaja. Iz činjenice, da se kriminalitet u Njemačkoj nalazi u opadanju, zaključuje izvjestilac, da su sigurnosne mjere vjerojatno postigle svoju svrhu. Tako se smanjio broj ovih zločina: pravljenje lažnoga novca za 71,6%, razbojništva za 54,1%, palež za 34,2%, kradja za 31%.

O iskustvima sa sigurnosnim mjerama u Belgiji izvjestio je prof. Louis Vervaeck, glavni ravnatelj antropološke službe u kaznenim zavodima. Kroz prvih šest godina važenja zakona o sigurnosnim mjerama je otpušteno na prokušavanje 237 povratnika, od ovih su se 46 ponašali dobro i rade; ovaj broj, koji znači 20% mora se smatrati kao vrlo dobar rezultat. 33 lica otpuštena su konačno. 191 ih je opet vraćeno u zavod; prva skupina ovih, najzanimljivija, njih 76 na broju ili 32%, zatražila je sama da se vrati, bilo jer nije našla redovno zaposlenje, bilo da su se bojali, da će ponovno izvršiti zločin, bilo da im je više odgovarao sredjeni život u zavodu od života u slobodi, koji je izložen tolikim slučajnostima. 28 povratnika ponovno je sudjeno za kažnjiva djela, ovih 18% znači pravi neuspjeh zakona. 66, ili 32%, povratnika izbjegli su nadzoru, koji im je nametnut, pa su radi toga vraćeni u zavod, ovo važi i za deset povratnika, koji su se odali piću.

Rezultati primjenjivanja zakona za društvenu zaštitu u pogledu anormalnih lica bili su ovi: od 1931 god. do 1 srpnja 1938 odredjeno je interniranje 2483 anormalnih lica (od ovih 252 ženska). Trajanje interniranja je bilo odredjeno u 75% slučajeva sa 5, u 22% sa 10 i u 3% sa 15 godina. Protiv od prilike 12% presuda bilo je priziva. U 21,5% slučajeva se radilo o demenciji, u 32,5% o slaboumnima, i u 46% slučajeva o neuravnoteženim psihopatima. Medju njima bilo je 11% ubojica, 14% izvršioca tjelesnih povreda, 35% spolnih zločinaca, 37% kradljivaca i 3% raznih. U 326 od 2483 slučajeva dopušteno je odlaganje interniranja. U 52% slučajeva dopušteno je otpuštenje na prokušavanje, i to dosta često nakon 8—12 mjeseci, redovno nakon 1—2 godine, u 1,5% slučajeva nakon 2 ili 3 godine. Do lipnja 1938 je pušteno na slobodu 375 lica, jer im je proteklo vrijeme interniranja. 10% interniranih ne će biti uopće pušteno na slobodu, jer im je stanje ostalo opasno. Kroz prvih sedam i pol godina opozvano je puštanje na slobodu u 320 slučajeva (23%). Iz ovog broja slijedi, da je postotak povratnika medju anormalnim licima u Belgiji manji nego li kod redovnih osudjenika, gdje iznosi 43—45%.

Izvještaj prof. Aleksandra Maklecova o iskustvu sa sigurnosnim mjerama u Jugoslaviji je bio znatno otešćan ne samo radi nedostajanja podataka o rezultatu ovih mjera. Služio se podacima Statističkog godišnjaka (knj. 7 Beograd 1937) glede broja slučajeva, u kojima su primijenjene ove mjere.

U punoj sjednici održanoj 6 listopada predavao je Giovanni Novelli, podjedno pretsjednik organizacijonog odbora kongresa »O zločincu iz nagona« (Il delinquente per tendenza). Svrha je bila predavanja pridonijeti boljemu razumijevanju čl. 108 talij. kaz. zakonika od 19 srpnja 1931. Po ovom propisu zločinac iz nagona nije ni običan zločinac, ni zločinac iz navike, ni duševno bolesni zločinac. Djelo zločinca iz nagona posljedica je njegove konstitucije. Ova konstitucija je nazvana nagonom (tendencom), predispozicijom, prirodom, inkliniranjem; svakako se radi o nečem, što je tijesno i bitno povezano s ličnošću zločinca. Kako se to spaja nagon s ličnošću, o tome nam ni nauka ni zakonik ne znadu ništa da kažu. Ali zakonik vjeruje u mogućnost popravljanja i ovoga zločinca. Pita se, da li ovakav tip zločinca odgovara zazbiljnosti? Radi se o popravljivom zločincu iz nagona. Na ovo pitanje imala je da odgovori komisija sastavljena od naučnih radnika i pravnika pod pretsjedavanjem govornika. Kasacija je u većini slučajeva jasno odredila kriterija za primjenjivanje čl 108. Nedostajanje primjerenoga motiva ne znači, da nije bilo uopće motiva djelovanja. Ovo nedostajanje može koristiti pri utvrdjivanju odnosa izmedju uzroka i posljedice, ili stepena, u kojem se razlikuje ponašanje zločinca iz nagona od ponašanja normalnoga čovjeka, te konačno onoga naginjanja na zločin, koje je uzrokovano oosbito rdjavom prirodom učinioca. Ali anormalnost motiva ne smije ovdje da ima patološki uzrok; ovu mogućnost može sudac ovdje da isključuje bez psihijatričkoga vještačenja. Statistički podaci, koje predavač navodi, ne mogu da pružaju dostatan dokaz za popravljivost ovog tipa zločinaca, jer statistika zločinaca iz navike nije napose vodjena. Uostalom predavač je zaključio svoje zanimljivo razlaganje tvrdjenjem, da dosadašnja proučavanja ne dostaju za konačne zaključke.

Iza njega je izvješćivao o svojim iskustvima s ovom vrsti zločinaca fra Agostino Gemelli, rektor katol. sveučilišta u Milanu.

———

Rad Kongresa pod pretsjedanjem pretsjednika kasacije dra. Mariana D'Amelia je bio organizovan bez prigovora, kao kod svih Kongresa priredjenih u Italiji. Iza završetka Kongresa bio je priredjen naučni izlet u Napulj, gdje je dio učesnika posjetio sudište za maloljetna lica s odgojilištem i reformatorij za mladjahna lica, osnovan na poljodjelskom radu, na otočiću Nisidi. Vanjski dojam ovih ustanova, zapravo jedini, koji se kod kratkoće vremena i velikog broja posjetioca mogao steći, bio je svakako odličan.

† Dr Nikodem Jakšić

Nestalo je iz naše sredine jednoga od naših pravnika veterana. Dne 30. prosinca 1938. preselio se je naglo nakon kratke bolesti u 89. godini svojega života u vječnost dr. Nikodem Jakšić, umirovljeni pretstojnik unutarnjega odjela bivše hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zemaljske vlade.

Dr. Nikodem Jakšić je bio rodom iz Iloka u Slavoniji, gdje se je rodio dne 1. lipnja 1850. Roditelji mu bijahu Fabijan Jakšić i Franjica rodjena Krajčović. Već kao maleno dijete je pokazivao veliku volju za učenje. Pučku školu je svršio u svojem rodnom mjestu Iloku, a srednjoškolske nauke u gimnaziji osječkoj, gdje je položio i ispit zrelosti. Na visokoškolske nauke je pošao u Beč, gdje se je upisao kao redoviti slušač na pravoslovnom fakultetu tamošnjega sveučilišta. Nakon svršenoga četirigodišta pravnih nauka i položenih propisanih državnih i strogih ispita bio je dne 4. prosinca 1874. u dvadeset i petoj godini svojega života promaknut u bečkom sveučilištu na čast doktora prava. Za vrijeme svojega školovanja, počevši od pučke škole do svršetka pravnih nauka, uvijek se je odlikovao marljivošću i napretkom u naucima.

Želeći se posvetiti sudačkomu zvanju, stupio je dr. Nikodem Jakšić odmah nakon svršenih pravnih nauka u sudačku praksu, te je službovao u raznim mjestima, dok nije bio namješten u Zagrebu, gdje je neprekidno 54 godine živio sve do svoje smrti. Već u prosincu 1874. je bio imenovan adjutiranim prislušnikom kod ondašnjega županijskoga sudbenoga stola u Osijeku. Nakon godine dana i par mjeseci — u ožujku 1876. — postao je sudbenim pristavom kod sudbenoga stola u Vukovaru. U studenom 1878. bio je doduše u istom svojstvu premješten kotarskomu sudu u Djakovu, ali je bio ostavljen i dalje u službovanju kod sudbenoga stola u Vukovaru, gdje mu je mjeseca siječnja 1882. bila povjerena uprava državnoga odvjetništva. Odatle je bio mjeseca kolovoza 1884. premješten u Bjelovar, gdje je bio imenovan vijećničkim tajnikom i namjesnikom državnoga odvjetnika. U rujnu iste godine je bio imenovan kotar. sucem u Garešnici, ali je i kao takav bio ostavljen na službovanju u Bjelovaru, gdje mu je bila povjerena uprava drž. odvjetništva. Nakon kratkoga vremena — u ožujku 1885. — je bio dodijeljen na službovanje drž. odvjetništvu u Zagrebu. Ali ni na tom mjestu nije dugo ostao, jer je već u listopadu 1886. bio imenovan sudbenim vijećnikom i kao takav dodijeljen na službovanje drž. nadodvjetništvu u Zagrebu, gdje je u veljači 1892. bio imenovan zamjenikom drž. nadodvjetnika.

Kod drž. nadodvjetništva službovao je dr. Nikodem Jakšić malo ne punih dvanaest godina. Tu mu je bilo otvoreno široko polje rada i dana prilika, da pokaže svoje opsežno i solidno pravničko znanje. U krugovima bivše hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade smatralo se je u ono vrijeme drž. nadodvjetništvo nekom zemaljskom prokuraturom, pa se je vrlo često iz njezinih odjela — naročito unutarnjega i bogoštovno-nastavnoga — tražilo od drž. odvjetništva mnijenje u važnijim stvarima. Tako je zapravo drž. nadodvjetništvo stvarno rješavalo poslane mu predmete na mnijenje, te se je ono prema tomu bavilo ne samo s onim stvarima, koje su po samoj svojoj prirodi spadale u njegov djelokrug, nego i s drugim raznovrsnim stvarima zemaljske odnosno državne uprave. Poglavito svojim napornim i uspješnim radom u službovanju kod drž. nadodvjetništva u Zagrebu stekao je dr. Nikodem Jakšić glas izvrsnoga praktičnoga pravnika, te odličnoga i vrlo savjesnoga činovnika, koji je svojim radom svojski nastojao, da se vrši zakon i pravda. Medjutim je bilo kod hrv.-slav.-dalm. zemaliske vlade osnovano u ljestvici upravnih činovnika mjesto banskog savjetnika u V. činovničkom razredu, te je dr. Nikodem Jakšić bio mjeseca srpnja 1897. imenovan banskim savjetnikom i dodijeljen na službovanje vladinomu unutarnjemu odjelu. Time je on bio prešao iz sudske u upravnu službu, gdje mu se je pružila prilika, da još uspješnije djeluje u pravcu valjanoga vršenja zakona na širokom upravnom području. U znak priznanja neumorne marljivosti i vrlo uspješnoga poslovanja bio je u veljači 1912. »ad personam« promaknut u IV. činovnički razred, u kojem su bili odjelni pretstojnici vlade, te mu je ujedno bilo povjereno vodjenje posala vladinoga unutarnjega odjela. Nije baš dugo trajalo, te mu je (u mjesecu studenom 1913.) bio podijeljen i naslov odjelnoga pretstojnika hrv.-slav.-dalm. zemalj. vlade. Tako je dr. Nikodem Jakšić postigao najviši činovnički stepen, koji se mogao postići u upravnoj službi.

Navršivši četrdesetu godinu službovanja, zamolio je dr. Nikodem Jakšić početkom godine 1915., da bude umirovljen. Toj je njegovoj molbi bilo udovoljeno u veljači iste godine tako, da je već koncem ožujka 1915. bio odriješen od službe.

Iz ovoga se prikaza službovanja dra Nikodema Jakšića vidi, da je on na činovničkoj ljestvici prema ondašnjim prilikama brzo napredovao i da je kao izvrstan činovnik bio uvijek namještan na takova službena mjesta, gdje je bio potreban vješt pravnik i iskusan činovnik. U siječnju 1907. bio je u priznanje vjernoga i izvrsnoga službovanja odlikovan viteškim krstom reda Leopoldova, a prigodom umirovljenja god. 1915. bio mu je podijeljen red željezne krune II. razreda.

Ni nakon svojega umirovljenja nije se dr. Nikodem Jakšić posve odrekao daljega rada. Na nj su se često obraćali činovnici, naročito oni, koji su ga u vrijeme aktikvne službe, kao podredjeni mu, okruživali, za savjet u zamašnijim predmetima, pa im je on vrlo rado pomagao. To je dovelo do toga, da je kao umirovljenik i to u visokoj dobio bio koncem studenoga 1929. postavljen za banovinskoga kontraktualnoga činovnika. Polovinom svibnja 1933. je zamolio, da bude koncem istoga mjeseca riješen toga službovanja, čemu je bilo udovoljeno.

Dr. Nikodem Jakšić je bio tih radnik i skroman čovjek unatoč svojih velikih sposobnosti, koje su mu bile općenito priznavane i na visokim mjestima uvažavane. U svojem opsežnom i vrlo plodnom i korisnom djelovanju, koje se nalazi u spisima kod oblasti, kod kojih je službovao — naročito kod državnoga nadodvjetništva i unutarnjega odjela bivše zemaljske vlade, bio je nadasve objektivan i domoljuban.

Dr. Nikodem Jakšić je bio zaslužan i za naše Pravničko društvo. Već kao mlad činovnik je postao članom društva, te takovim ostao u daljem svojem životu. Na glavnoj godišnjoj skupštini od 22. veljače 1892. bio je kao zamjenik drž. nadodvjetnika izabran u upravni odbor društva. Od tada je bio biran u upravni odbor neprekidno dalje sve do god. 1910., kada je prema društvenim pravilima bio iždreban, te izrazio želju, da na slijedećoj glavnoj skupštini ne bude više biran u odbor. Prema tome je bio odbornikom Pravničkoga društva punih 27 godina. Kao odbornik živo se je zauzimao za unapredjivanje društva i za svaki njegov pothvat. Zato valja da ga naše Pravničko društvo zahvalno zadrži u trajnoj uspomeni.

Kao pretpostavljeni je bio dr. Nikodem Jakšić svojim suradnicima u službi upravo učitelj i savjetnik, a inače u saobraćaju s njima iskreni prijatelj. On je bio vrlo čestit čovjek, veliki čovjekoljub, dobra i plemenita srca prema sirotinji, koju je rado pomagao, gdje je i koliko je samo mogao. Svoje veledušje i domoljublje je pokazao i oporukom, kojom je prema novinskim vijestima gotovo svu svoju imovinu ostavio dobrotvornim društvima odnosno zakladama — i to poglavito sirotinji svojega rodnoga mjesta Iloka i grada Zagreba, gdje je proveo malo ne dvije trećine svojega života, pa Matici Hrvatskoj i Društvu sv. Jeronima.

Dr. Nikodem Jakšić je bio u svojem životu općenito štovan i s velikim počitanjem susretan, pa je bio i sahranjen uz učestvovanje mnogobrojnih svojih prijatelja, znanaca i štovatelja. Počivao u miru Božjem i slava mu vječna!

Dr. Edo Lovrić

Pravosudje

a) Gradjansko

Tužba na utvrdjenje neopstojnosti tražbine, predane po čl. 7. Ulzd. Priv. agr. banci, imade se upraviti proti dotičnomu novčanom zavodu, koji je tražbinu predao a ne proti Priv. agr. banci.

Rješidba Stola sedmorice od 15. prosinca 1938. br. Rek. 1362/I-1938. (Osuda Okružnoga suda u Zagrebu od 15. veljače 1938. br. II Po 451/37, zaključak Apelac. suda od 19. svibnja 1938. br. Pl. 1894/3-1938).

Tužitelji H. M. i dr., zemljoradnici, su podigli kod Okruž. suda u Z. tužbu protiv HPB u Z. radi utvrdjenja neopstojnosti tražbine u iznosu od D 49.518 spp., koju je HPB u smislu čl. 7 ULZD predala PAB, a PAB je putem Poreske uprave u P. S. tražila naplatu anuiteta.

O k r u ž n i s u d, neupuštajući se u meritorno raspravljanje glede same opstojnosti odnosno nepstojnosti tražbine, je odbio tužbu, pošto je uvažio prigovor promašene pasivne legitimacije jer da se u smislu čl. 7 od 2. ULZD predajom isprava, koje se odnose na tražbinu, prenose sva prava po takvim potraživanjima na PAB, koja po istima stiče sva vjerovnička prava. Sud je kod toga razmotrio i nakon predaje tužbe nastupilu činjenicu, da je PAB zbog manjljivosti (čl. 15 Ulzd) vratila te dužničke isprave novčanoj ustanovi, od koje ih je primlia, a ipak je držao osnovanim prigovor promašene pasivne legitimacije, »jer po čl. 9 Ulzd stav zadnji u slučaju, da PAB odbije prijem potraživanja zbog manjljivosti, ima sud na prijedlog ili tužbu v j e r o v n i k a odlučiti o postojanju, visini i prirodi duga« — »uslijed česa je sada samo tužena kao vjerovnik ovlaštena temeljem § 9 Ulzd, da podnese prijedlog ili tužbu o postojanju i visini duga«.

A p e l a c i o n i s u d je na priziv tužitelja ukinuo prvostepenu osudu i povratio stvar Okružnomu sudu, da o njoj ponovno raspravlja i sudi, pridržavši to ipak pravosnažnosti svoga zaključka — i to iz slijedećih razloga:

Po specijalnim propisima uredbe od 25. rujna 1936. za likvidaciju zemljoradničkih dugova (Ulzd) imade Privilegovana agrar. banka (PAB) mandatarski položaj (čl .7 Ulzd), po kojem ona preuzima isplatu zemljoradničkih dugova prema vjerovničkim ustanovama, a s druge strane biva ovlaštena, da u vlastito ime a za račun države vrši naplatu tražbina tih vjerovničkih ustanova prema dužnicima zemljoradnicima, koje se u tu svrhu po sili uredbe na nju prenose (čl. 7 i 8 Ulzd). Po propisima Ulzd (čl. 31 i 48/2) biva prinudno naplaćivanje bez prethodnoga parničnoga postupka bezodvlačnom administrativnom (poreskom) ovrhom, pak za naplatu preko PAB-a snagom propisa Ulzd-a (čl. 9 i 15 Ulzd) predvidjene samo u pogledu prvobitne opstojnosti visine ili prirode nemanljive tražbine tako, da je konačni prenos tražbina vjerovničkih ustanova na PAB ograničen na uvjet, da PAB pojedinu tražbinu vjerovničke ustanove bilo zbog nedostatka u dužničkim ispravama ili u samoj tražbini ne izjavi manjljivom i ne odbije njen konačni prijem, a to može da uslijedi unutar uredbom i njenim izmjenama i dopunama odredjenoga roka, koji je najzad odredjen do 21. prosinca 1939. po slobodnoj ocjeni PAB-a.

Nastupi li ovaj uvjet, uspostavlja se u n a t r a ž n o pravni odnos i stanje, koje je postojalo prije predaje vjerovničkih isprava, kao da prenosa nije bilo, a od toga je opstojnost prenosa tražbine vjerovničke ustanove i preuzeća duga prema njoj neizvjesna (čl. 9 i 15 Ulzd i čl. 23 st. Pulzd).

U konkretnom slučaju je PAB iza već podnesene tužbe, kojom je pokrenuta ova parnica prema vjerovničkoj ustanovi, odbila prijem tražbina i povratila vjerovničke isprave, ali to ima pravni učinak unatražno, kao da prenosa uopće pa ni u vremenu predane tužbe nije bilo. Po ovoj činjenici je pravno već u vremenu podnesene tužbe postojao izmedju vjerovničke ustanove i njenih dužnika isti pravni odnos kao i prije uslijediloga akta predaje vjerovničkih isprava, za koji akt je po Ulzd vezan uvjetni prenos tražbnie vjerovničke ustanove, u svrhu njenoga sabiranja od dužnika zemljoradnika.

Obzirom na opstojnost pravnog odnosa, u kojem su bili subjekti tužioci i tužena vjerovnička ustanova, već u vrijeme podnesene ove tužbe na niječno utvrdjenje, bila je pravno moguća i dopuštena tužba na utvrdjenje s gledišta općega propisa § 323 grpp od strane bilo kojega subjekta kod odnošaja, ako je postojao kod tužioca odredjeni pravni interes, da se što prije sudskom odlukom taj pravni odnos utvrdi.

I onda, kad se ne bi prihvatilo pravno prosudjivanje prizivnoga suda u prednjim napomenama, prema kojemu se nastupu činjenice izjavljivanja tražbine vjerovničke ustanove manjivom, te s tim u vezi odbijanju prijema te tražbine i povraćaja vjerovničkih isprava vjerovničkoj ustanovi, daje značenje nastupa raskidnog uvjeta i unutrašnji pravni učinak u uspostavi prijašnjega stanja, u konkretnom slučaju bilo bi dopušteno utvrdjivanje prejudicijonom tužbom, već po analogiji iz § 502 grpp., jer je činjenica, po kojoj je oživio raniji pravni odnos, izmedju stranaka ove parnice nastupila istina iza podnesene tužbe ali prije izricanja osude.

Samo s vidika predočenoga u prednjim napomenama mogla bi se prosudjivati opstojnost aktivne ili pasivne legitimacije kod ove parnice na utvrdjenje, a ta se po stanju stvari medju strankama ove parnice ne može isključiti.

Pravno pogrješno uzima stoga pobijana osuda, da bi za ovu tužbu na niječno utvrdjenje postojalo pomanjkanje pasivne legitimacije glede tužene vjerovničke ustanove.

Istina je, da propis čl. 23 st. 3 druga rečenica Pulzd-a u vezi čl. 9 st. 2 druga rečenica Ulzd odredjuje, da u o ž i v j e l o m o d n o s u izmedju vjerovničke ustanove i njenih dužnika u sporu glede prvobitnoga postojanja tražbine, njene visine i pravne prirode zemljoradničkog duga uloga tužioca pripada vjerovničkoj ustanovi. No u ovom posebnom propisu nije svrha, da isključi primjenu općega propisa § 323 grpp, nego da u dvojbi, koja bi se mogla pojaviti u o d n o s u i z m e d j u v j e r o v n i č k e ustanove i Privilegovane agrarne banke glede pokretanja parnice na jesno utvrdjenje isključi mogućnost, da bi takovu tužbu u predočenom stanju bila dužna podnositi Privilegovana banka, pak takovu parnicu napućuje vjerovničkoj ustanovi, koja je u ovakvom stanju već po snazi ovoga posebnoga propisa dokazala i opstojnost odredjenoga pravnoga interesa za pokretanje ovakove tužbe na pozitivno utvrdjenje.

Ne uskraćuju stoga spomenuti posebni propisi dužniku zemljoradniku iz oživjelog ovakvog pravnog odnosa tužbu na niječno utvrdjenje ako za bezodvlačni odnos ovakove tužbe postoji pravni interes, pak je i u tom pogledu drugačije pravno prosudjivanje pobijane osude pogrješno.

Posebna pak pretpostavka iz § 323 grpp. tj. odredjeni pravni interes tužilaca, da se što prije sudskom odlukom niječno utvrdi pravni odnos prema vjerovničkoj ustanovi, utvrdjena je po stanju spisa.

U poreskom ovršnom postupku povedenom po čl. 31 i 48/Ulzd, osporio je dužnik zemljoradnik opstojnost ovrhom istjerivane tražbine i poslužio se prema čl. 22—24 i 28 tzv. poreske uredbe od 11. stud. 1928. br. 148, koja se analogno primjenjuje u postupku prinudne naplate dospjelih obroka, prigovorima na PAB, po čijem dugovnom spisku i zahtjevu se poreska ovrha provodila, pobijajući u prigovorima ovršni naslov i tražeći obustavu odnosno odlaganje ovrhe.

Očevidno radi ispitanja ozbiljnosti osporavanja i da izbjegne šikanacijama, vezala je PAB obustavu ovrhe na uslov, da dužnici zemljoradnici podnesu tužbu na niječno utvrdjenje, a nato je PAB prema čl. 28 od. 3. cit. Poreske uredbe bila ovlaštena, pa kada se je dužnik - zemljoradnik iskazao, da je uslovljenu tužbu podnio, obustavljena je ovrha.

U predočenim prilikama morali su tužioci bez odlaganja utvrditi pravni odnos izmedju njih i vjerovničke ustanove, a mogli su to uspješno jedino tužbom na niječno utvrdjenje.

Pod uslovom podnošenja ovakove tužbe po n a d l e ž n o j državnoj vlasti bilo im je stavljeno u siguran izgled odbijanje prijema tražbine i vraćanje vjerovničkih isprava vjerovničkoj ustanovi, dakle oživljavanje ranijega pravnoga odnos izmedju njih i vjerovničke ustanove u punom obujmu sa gore predočenim unatražnim pravnim učinkom, pak su pod takovim sigurnim pretpostavkama ispravno PAB-u upućeni na podizanje prejudicijone tužbe prema tuženici kao vjer. ustanovi i opravdano su ovakovu tužbu na niječno utvrdjenje u konkretnim prilikama podnijeli protiv tuženice.

Služeći se za neodložnu zaštitu svojih opravdanih pravnih interesa pravom iz općega propisa § 323 grpp, koji ni gornji posebni propisi ne isključuju, nisu bili dužni čekati, dok se vjerovnička ustanova odluči na isto ovakovu tužbu na

pozitivno utvrdjenje tim većma, što nije odredjen rok za podnos ovakove tužbe po vjerovničkoj ustanovi i što PAB po slobodnoj ocjeni bez odredjenih sankcija ocjenjuje po dužniku izneseno osporavanje i njegov utjecaj na tok administrativne ovrhe i po slobodnoj rasudi stvara odluku o odbijanju prijema tražbine i obustavi i odlaganju ovrhe, pa tu svoju odluku može vezati i na odredjene uslove.

Ne može se dakle zakonito uskratti u predočenim prilikama tužba na niječno utvrdjenje tužiocima, a da je ispravno upravila protiv tuženice, utvrdjeno je i takodjer u prednjim napomenama.

U otvorenom roku iz čl. 15 st. 2 zadnja reč. Ulzd i za trajanja neizvjesnosti, prije izjave o odbijanju prijema odnosno o konačnom prihvatu, dok još prenos tražbine vjerovničke ustanove nije postao bezuvjetan i konačan, na osnovu posebnih napomenutih propisa Ulzd i Pulzd bila bi za sada nedopuštena i stoga preuranjena tužba protiv PAB. Zato opravdano tužioci nisu podnijeli svoju tužbu protiv PAB-a, a za podnos takove tužbe nije s gledišta § 323 grpp postojao ni opravdan pravni interes.

Tim je pobijen i navod tuženice, koja zastupa ovakovo stanovište. To stanovište tuženice ne podupira, kako ona misli čl. 9a) popunjene Ulzd, jer se ti sporovi ne odnose na točnost obračuna i vrše se izmedju PAB-a i dužnika u nespornom postupku i pretpostavlja u pogledu prvobitnoga postojanja visine i prirode inače nespornu tražbinu.

Ne podupira to stanovište, a ne pobija stanovište prizivnoga suda ni upućivanje na čl 17 uredbi o izmjenama i dopunama k Ulzd. jer taj propis predvidja, da dužnik u tekućoj protiv njega parnici radi postojanja visine i prirode prvobitnoga duga na tužbu bilo običnoga vjerovnika iz glave VI. Ulzd bilo na tužbu vjer. ustanove po čl. 9 Ulzd i čl. 23 st. 3 zadnja rečenica Pulzd ospori uz to još i samu točnost obračunia, za što potonje bio bi inače nadležan vanparnički sud, pa se za taj slučaj odredjuje, da parnični sud imade i točnost obračuna ispitati, te — ako se radi o običnom vjerovniku — utvrditi i smanjeni dug, a na tužbu vjerovničke ustanove izračunat i postotak sniženja te samo sprovodjenje snižavanja prepustiti za kasnije PAB-u u smislu čl. 27 st. 2 Ulzd.

Ne pobija prosudjivanje prizivnoga suda ni upućivanje protivnika prizivaoca na čl. 21 st. 2 uredbe o izmjenama i dopunama Ulzd, jer se tu odredjuje samo zastupanje PAB-a u parnicama takove vrsti, pokrenutim protiv PAB-a, do čega naravno da bez obzira na osnovanost ovakovih tužbi u vremenu prije izjave o odbijanju prijema ili o konačnom prihvatu u roku iz čl. 15 Ulzd može u praksi doći, a s druge strane do takove tužbe dopušteno i opravdano može ili će doći iza izjave PAB-a o konačnom prihvatu tražbine ili iza proteka roka iz čl. 15. Ulzd.

Prizivom je osnovano na zakonu ostvaren prizivni razlog iz § 590 br. 2 i 3 grpp, jer prvostepeni sud stoji na drugom pravnom shvaćanju, te nije pripustio dalju raspravu ni predložena dokazala i protudokazala u samoj stvari. — Stoga je u glavnoj stvari odlučeno kao u izreci ovoga zaključka. Odluka o trošku osniva se na §§ 153 od. 3 i 154 grpp., a ostali dio odluke na § 593 i 613 br. 3 grpp.

Stol sedmorice povodom rekursa tužene HPB protiv zaključka Apel. suda donio je zaključak, da se rekurs ne uvažuje, a to obrazlaže ovako: »Kao glavnu manu pobijanoga zaključka tuženica nalazi u tome, što prizivni sud uzima, da je nakon što je PAB vratila isprave tuženici, ustanovljen pravni odnos i stanje izmedju tuženice i dužnika, kakav je bio i kakav bi bio, da do cesije tražbine PAB nije došlo i da ovo unatražnje djelovanje ima upliva na osudu. Tvrdi, da činjenice, koje se dogode poslije predane tužbe, nemaju upliva na tok parnice i osudu. Rekurs nije osnovan. Iz čl. 9 stav 2 zadnja rečenica Ulzd slijedi, da izmedju ustupnika (cedenta) i ustupovnika (cesionara) kao i izmedju ovih i dužnika ne nastupa u cijelosti onaj pravni odnos, kakav postoji kod ustupa po § 392 ogz., jer je cedent u stanovitim slučajevima dužan, da sam ostvari spor o postojanju, visini i prirodi duga, što može ostvariti samo protiv dužnika, a isto to pravo pristoji onda i dužniku protiv prijašnjega vjerovnika. U ovom potonjem slučaju nije dužnik dužan čekati, da PAB odbije prijem potraživanja zbog manjkavosti, jer je tim odredjena samo uloga cedenta kao tužioca, dok dužnik može sam ustati tužbom protiv svog vjerovnika (cedenta) bez obzira, da li je PAB odbila prijem ili nije.

Ne stoji stoga, da je promašena pasivna legitimacija tim, što su dužnici (tužioci) tužili svog prijašnjeg vjerovnika (tuženicu) prije, nego što je PAB odbila prijem potraživanja i vratila isprave tuženici.

Priopćio dr. D. Tomac, odvjetnik u Zagrebu

Ako je uparničena činidba, dospjela u vrijeme donošenja osude, pa se je na istu obzirom na propis § 502 grpp. moglo suditi, ne može se tužba radi preuranjenosti odbiti.

Rješidba Stola sedmorice u Zagrebu od 14. listopada 1937. br. Rev. 273/1937/1. (Osuda Sreskoga suda u V. od 8. rujna 1936. br. II. P. 506/1934.-17; osuda Okružnoga suda u O. od 10 prosinca 1936. br. Pl. 1022/1936.-3.)

Sreski sud u V. u pravnoj stvari tužitelja J. M. L. iz Š. protiv G. A. i G. E. radi priznanja prava vlasništva nekretnina je osudio, da se tužba za sada odbija, da su tuženi tužitelju dužni priznati pravo vlasništva nekretnina, te ove nekretnine predati u posjed tužitelju i izdati mu valjanu tabularnu ispravu za gruntovni prenos nekretnina, te je naprotiv tužitelj osudjen naknaditi parnični trošak tuženima u iznosu od 2.355 D.

Iz obrazloženja: Najvažniji je prigovor u ovoj parnici prigovor preuranjenosti tužbe. Da se to ustanovi, valjalo je utvrditi, kada je presuda komasacionoga i razgodbenoga povjerenstva u V. glede nekretnina pripalih tuženima postala pravomoćna (§ 502 grpp.): Iz presude kom. povjerenstva u V. od 27. rujna 1935. br. 1318 R. 1935., providjene s klauzulom pravomoćnosti, koju je tužitelj doprineo na raspravi od 31. kolovoza 1936., proizlazi, da je ova presuda postala pravomoćnom 4. siječnja 1936. Prema tome, jer je tužba u nazočnoj parnici podnesena 13. lipnja 1934., a navedena presuda komas. povjerenstva u V. je postala pravomoćna dne 4. siječnja 1936., jasno je, da je tužba preuranjena.

Pozivanje tužiteljevo na propis § 502 grpp-a, da se može tužbenomu zahtjevu udovoljiti, jer je navedena presuda komas. povjer. tečajem rasprave ove parnice postala pravomoćna, nije opravdano i ne temelji se na zakonu, jer okolnost, da je ta osuda postala pravomoćna, odnosi se samo na činidbu, koja nije dospjela, a kojom se traži uzdržavanje, dakle ne odnosi se nikako na konkretni spor. kao što se vidi iz čitavog gore izloženoga. Kako je tužba preuranjena, to je tužitelja valjalo s tom njegovom tužbom i u njoj stavljenim zahtjevom za sada odbiti, ne upuštaju se u ocjenu ostalih prigovora tuženih.

Okružni sud u O. je potvrdio osudu prvostepenoga suda.

Iz obrazloženja: Ovaj je prizivni sud u nazočnom sporu ranije bio donio osudu od 25. veljače 1936. III. Pl. 828/8/34., kojom je povodom priziva tuženih preinačio prvostepenu osudu od 27. kolovoza 1934. P. 516/6/34.i tužioca s njegovim tužbenim zahtjevom za sada kao preuranjenim odbio. Revizijski sud povodom revizije tužioca je ukinuo kako tu osudu prizivnoga suda, tako i prvostepenoga suda i stvar vratio prvostepenomu sudu, da o njoj ponovno raspravlja i odluči. U razlozima osude revizijskoga suda je obuhvaćeno i pitanje prigovora preuranjenosti tužbe. U vezi s tim pitanjem revizijski sud je izrekao, da se prigovor, da li je tužba preuranjena, može prosuditi tek onda, kada bude ustanovljeno, kojega je dana presuda komasacionoga i razgodbenoga povjerenstva u V. glede tuženicima pripalih nekretnina postala pravomoćnom, i uputio pri tome na propis § 502. grpp.

Prema navedenomu obrazloženju rješidbe revizijskoga suda, očito proizlazi, da je revizijski sud zauzeo pravo shvaćanje u pravcu, da se imade smatrati, da je tužba preuranjena, u koliko se utvrdi, da je presuda komasac. povjer. zadobila pravnu moć poslije podnošenja tužbe. To proizlazi očito radi toga, što je u obrazloženju rješenja revizijskoga suda odredjeno, da se preuranjenost može prosuditi tek onda, kada bude ustanovljeno, kojega je dana presuda postala pravomoćna. Ovo stanovište veže i prvostepeni sud kao i prizivni sud u smislu § 605 grpp. i prema tome isključuje se za konkretni spor mogućnost primjene § 502. grpp., koji govori o tome, da se može na kakovu činidbu presuditi samo onda, ako je ona već dospjela u doba izricanja presude. Da se isključuje primjena ovoga propisa, a u smislu istaknutoga pravnoga shvaćanja revizijskoga suda proizlazi to naročito odatle, što bi u protivnom slučaju svakako bilo rečeno, da se imade ustanoviti, da li je presuda komasacionog povjerenstva (još u postupku nazočne parnice, dakle do izricanje osude) zadobila pravnu moć, a ne bi se tražilo, da se utvrdi, kojega je dana ona zadobila pravnu moć.

U ostalom prizivni sud smatra, da propis § 502 grpp. ne sadržava načelnu normu, da se pravni spor ima prosuditi po stanju postojećem u doba presude, i da prema tome propis § 502 grpp. dakako nikako ne isključuje ovlast suda, da on u

konstelaciji, kakova se i u nazočnom sporu pokazuje, odbije tužitelja s tužbom kao preuranjenom.

Pošto je prema istaknutomu obrazloženju revizijski sud izrazio pravno shvaćanje tako, po kojem se tužba imade kao preuranjena odbiti, ako se ustanovi, da je presuda komasacionoga povjerenstva zadobila pravnu moć, iza podnešene tužbe, te pošto je i prvi i prizivni sud na to pravno shvaćanje vezan, to se ukazuje, da prizivni razlog pogrjene pravne ocjene spora istaknut u gore označenom pravcu, nije moguće uvažiti, i radi toga je valjalo pobijanu osudu u glavnoj stvari potvrditi.

S t o l s e d m o r i c e kao revizijiski sud je uvažio reviziju, to je obje niže stepene suglasne osude ukinuo, i stvar vratio sudu prvoga stepena na ponovnu raspravu i odluku.

O b r a z l o ž e n j e: Tužilac pobija drugostepenu osudu revizijom iz br. 4 § 597 grpp. Povredu nalazi u tome, što je uvažen prigovor preuranjenosti tužbe, iako je presuda komasac. povj. u V. od 27. srpnja 1935. br. 1318 R. 1935. postala pravomoćnom 4. siječnja 1935., dakle prije donošenja osude od 8. rujna 1936. P. 506/1934./17.

Prema tome, je i uparničena činidba već dospjela u vrijeme donošenja presude, pa se je na istu obzirom na propis § 502 grpp. moglo suditi.

Neopravdano je dakle uvažen prigovor preuranjenosti tužbe. Revizija se ukazuje osnovanom.

Pošto se nižestepeni sudovi nisu upustili u rješavanje ostalih — dosada neriješenih — tuženičkih prigovora, a činjenično stanje, koje prema sadržini parničnih spisa mjerodavno za pravno ocjenjivanje stvari nije u nižestepenim osudama utvrdjeno u pogledu navoda revizijskoga protivnika, a bez njegove krivnje, to se revizijski prijedlog na preinaku prizivne osude ne može prihvatiti, pa je valjalo na osnovu propisa § 604 st. 4 grpp. obje nižestepene osude ukinuti, stvar vratiti prvostepenomu sudu na ponovnu raspravu i odluku.

Priopćio dr. P a j a J a n j a n i n, odvjetnihk u Vinkovcima.

b) Upravno

Pravilnik Ministarstva, u koliko sadržaje odredbe, za čije donošenje uredba ne daje ovlašćenja, nema obvezatne snage.

Rješenje Državnog savjeta od 26. listopada 1938. br. 14778/1938.

Ministarski savjet je na osnovu zakonskog ovlašćenja donio »Uredbu o snabdjevanju industrija uljanim sjemenjem« od 15. srpnja 1936. U ovoj su uredbi odredjene minimalne cijene za otkup uljanoga sjemenja, a u čl. 11. je predvidjeno, da oni trgovci i industrije, koji su kupili i preuzeli robu prije objelodanjenja uredbe uz niže cijene od odredjenih minimalnih, imadu razliku da uplate u »uljarski sjemenski fond«. Propis o tome (čl. 11. stav 3) glasi: »Za preuzete količine uljane repice iz roda 1936. godine trgovci i industrije su dužni, da razliku u cijeni uplate u fond iz čl. 6. Ove količine repice dužni su trgovci i industrije prijaviti privilegovanomu društvu za izvoz zemaljskih proizvoda. Ovo nevaži za one količine repice, koje su prodane u inozemstvo«.

U uredbi je takodjer predvidjeno osnivanje »Kontrolnog odbora za provedenje ove uredbe«, a čl. 7. stav. 2. uredbe odredjuje: »Bliže odredbe za rad kontrolnog odbora propisat će Ministar trgovine i industrije u sporazumu s Ministrom poljoprivrede posebnim pravilnikom«.

Na osnovu ovoga uredbenoga ovlašćenja je donešen po Ministru trgovine i industrije u sporazumu s Ministrom poljoprivrede pravilnik od 23. lipnja 1936. Uz ustanove o radu kontrolnog odbora ovaj pravilnik sadržaje i druge ustanove, medju kojima i čl. 12., koji se odnosi na ubiranje razlike iz čl. 11. stav 3. uredbe u korist fonda, a ovaj propis pravilnika glasi: »Radi uprošćenja procedure oko naplate razlike u cijeni iz alineje III. člana II uredbe odredjuje se slijedeće:

a) Za količine uljane repice, koje su trgovci preuzeli od proizvodjača do zaključno 14. lipnja 1936. uzima se kao obračunska cijena D 200 po 1 mtc. tuto. To isto važi i za robu, koju su industrije do označenoga dana kupile i preuzele izravno od proizvadjača.

b) Za količine uljane repice, koje su industrije kupile i preuzele od trgovaca do uključivo 14. lipnja 1936., će se uzeti kao osnovica cijena, označena u odnosnim zaključnicima, koje će industrije i trgovci u roku od tri dana po stupanju na snagu ovog pravilnika poslati preporučeno Privilegovanomu izvoznomu društvu u izvorniku ili prijepisu, ovjerenom sa strane vlasti. — Kod količina, označenih u točki a) ovoga člana, doznačit će privilegovanomu izvoznomu društvu za uljarski sjemenski fond i to:

1. trgovc za robu, koju nisu isporučili tvornicama, D 37.50 po mtc;
2. industrije za svu robu iz ove točke D 50 po mtc.

Kod količina, označenih u točki b) ovoga člana, će se istomu društvu doznačiti u istu svrhu i to:

1. trgovci razliku izmedju obračunske cijene od D 200 po 1 mtc. i cijene, uz koju su robu prodali industrijama;
2. industrije razliku izmedju cijene, uz koju su robu kupila od trgovaca, i cijene, odredjene čl. 11. uredbe«.

U jednom konkretnom slučaju upravne vlasti — u zadnjem stepenu Ministarstvo trgovine i industrije — jesu odmjerile doprinos fondu prema propisu čl. 21. pravilnika, umjesto po propisu čl. 11. stav 3. uredbe. Stranka je protiv rješenja Ministarstva trgovine i industrije uložila tužbu na Državni savjet, koji je donio slijedeću osudu:

»Tužba se uvažava i osporeno rješenje ništi; upravna vlast ima naknadno dopuniti postupak u smislu razloga ove osude i prema tome predmet raspraviti novim rješenjem.«

R a z l o z i: Spornim rješenjem je odredjeno, da tužilac ima platiti uljarskomu sjemenskomu fondu iznos od 24.195.50 D na ime razlike u cijeni kuplienoga uljanoga sjemenja prije uredbe o snabdjevanju industrija sjemenog ulja uljanim sjemenom. Protivu ovoga rješenja je tužilac podnio tužbu Državnom savjetu, u kojoj tvrdi, da je protivno zakonu i predlaže poništaj.

Državni savjet je našao, da je postupak po ovom predmetu pogrješno vodjen, jer je obračun izvršen na osnovu čl. 12. pravilnika za rad kontrolnog odbora pri Ministarstvu trgovine i industrije za izvršenje uredbe o snabdjevanju industrija sjemenog ulja uljanim sjemenom, koji propis nije u saglasnosti sa zakonom odnosno uredbom, na osnovu koje je donijet. Naime u čl. 7. uredbe je propisano: »Bliže odredbe za rad kontrolnoga odbora će propisati Ministar trgovine i industrije u sporazumu sa Ministrom poljoprivrede posebnim pravilnikom«. Medjutim u pravilniku donijetom na osnovu ovoga ovlašćenja nije se zadržalo samo na bližim odredbama za rad kontrolnog odbora t. j. na formalnim propisima o postupanju, nego je u čl. 12. propisano, da se za količine uljane repice, koje su trgovci preuzeli prije uredbe, »uzima kao obračunska cijena D 200 po 1 mtc. tuto, i odredjeno, da imaju platiti uljarskomu sjemenskomu fondu D 37.50 po 1 mtc., što pretstavlja materijalno pravne odredbe, za čije donošenje uredba ne daje ovlašćenja. Kako je cijela rasprava ovoga pitanja provedena po ovome propisu pravilnika, za čije donošenje nema ovlašćenja, tako da se ne može kontrolirati primjena odredaba uredbe, koja je jedina odlučna, tužba se morala uvažiti i sporno rješenje poništiti, na osnovu čl. 26. zakona o Državnom savjetu i upravnim sudovima s time, da vlast ovaj predmet naknadno raspravi novim rješenjem po propisima uredbe, kao što je ovdje i presudjeno.

Priopćio dr. A l f r e d F i s c h e r, odvjetnik u Osijeku

Književnost

Dr. HUGO HOLZMANN: Unifiziertes Handelsgesetz im Königreiche Jugoslawien. — Novi trgovački zakon nije još dobio obvezatnu snagu, a eto već imamo njegov njemački prijevod. Sastavio ga je poznati pravno-ekonomski pisac i odličan poznavalac njemačkoga jezika zagrebački odvjetnik dr. Hugo H o l z m a n n. Za strane pravnike, a naročito za strane privrednike, koji stoje u trgovačkoj vezi s našim privrednicima, bit će ovaj prijevod od velike vrijednosti. Vrijednost mu povećava i opširan predgovor, u kojem je prevodilac dao glavne značajke novoga zakona. Knjiga se dobiva u svim boljim knjižarama, a i kod prevodioca (Zagreb, Opatička ul. 6).

Dr. BERTOLD EISNER: Der Vorentwurf eines Zivilgesetzbuches für das Königreich Jugoslawien. — Nakon što je pisac, profesor zagrebačkog sveučilišta, u zajednici s prof. dr. Mladenom Pliverićem pred dvije godine objavio u opsežnoj knjizi, što ju je izdalo naše Pravničko društvo, mišljenje o predosnovi općega gradjanskoga zakonika, dao je sada osvrt na tu predosnovu na njemačkom jeziku, i to u »Annuario di diritto comparato e di studi legislativi«, što ga izdaje »Istituto di studi legislativi« u Rimu. U samome Annuariu nalazi se i iscrpljiv resumé na talijanskom jeziku. Ovaj osvrt je i napose otisnut kao posebna brošura, koja opsiže 128 stranica velikoga formata. Taj se osvrt dijeli u dva dijela. U prvom se dijelu (str. 1-64 Annuarija) radi o uvodnim odredbama, osobama, obitelji i stvarnim pravima, a u drugom dijelu (str. 137—200 Annuarija) o obveznim odnošajima, nasljednom pravu i zastari. Zasluga je prof. Eisnera, što je, eto, dao prilike stranim pravnicima, da se upoznaju s našom predosnovom, ali i našim pravnicima će dobro poslužiti ova knjiga. U njoj dr. Eisner dolazi do zaključka, da će ovoj predosnovi gradj. zakonika i najstroža kritika morati priznati, da ona pretstavlja u mnogom pogledu poboljšano i popunjeno izdanje sadanjeg ogz-a i da je prema tome svakako prikladna podloga za konačnu izgradnju općega gradjanskoga zakonika, koji bi odgovarao današnjim zahtjevima.

Dr. BERTOLD EISNER: Pravni položaj inozemnih trgovačkihi društava u našoj državi po današnjem pravu i po novom trgovačkom zakonu. Posebni otisak iz »Mjesečnika« br. 10—12 god. 1938.

Dr. STANKO FRANK: Analogie und Fiktion im Strafrecht. — Ova pravnofiolzofska rasprava zagrebačkoga sveuč. profesora, koja opsiže 72 stranice, jest poseban otisak iz poznate Spomenice Dolencu, Kreku, Kuženju i Škerlju. Pisac svršava sa zaključkom, da je analogiji mjesto izmedju tumačenja prava i stvaranja prava, jer da ona nije više tumačilačka djelatnost, ali nije još ni stvaralačka djelatnost. Zdrav narodni osjećaj će odlučiti, da li treba priznati zaključke izvedene analogijom. Dobro primjećuje pisac, da će se taj zdravi narodni osjećaj često protiviti primjeni analogije.

Dr. NATKO KATIČIĆ: Organ i norma. — Zagrebački odvjetnik dr. Natko Katičić, član dopisnik Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, je pred par godina već objavio u Akademijinom »Radu« jednu svoju raspravu, a sada je priopćio i drugu pod gornjim naslovom. U njoj se raspravlja o odnosu organa prema normi, o odnosu sila u pravnome poretku. I ova radnja dra. Katičića odlikuje se bistrinom i logikom razlaganja.

Dr. ANDREJ GOSAR: Gospodarstvo po načrtu, njegove naloge in problemi. — Pred tri godine je dr. Andrej Gosar, izdao u Ljubljani knjigu pod naslovom »Za nov družabni red«, koja je izazvala, naročito u privrednim i političkim krugovima, veliku pažnju, a sada je izdao novu knjigu pod gornjim naslovom, koja je u neku ruku resumé i pendant njegove prve knjige. U njoj pisac kritikuje dosadanje liberalno gospodarstvo i zalaže se za misao tzv. gospodarstva po nacrtu (Planwirtschaft) kao osnovanu i dobru. ali za koju ipak priznaje, da ne smije biti receptom za prenaglu reformu modernoga gospodarskoga života. Osim toga upozoruje, da će trebati tu ideju provadjati i zadržati u granicama pravih stvarnih potreba, jer inače će se proti njoj pojaviti otpor, koji će svršiti pobjedom novoga gospodarskoga liberalizma.

Dr. GORAZD KUŠEJ: Misli k vprašanju o sodniški stalnosti in nepremestljivosti po našem trenutnem pozitivnopravnem stanju. — U ovoj raspravi, koja je izašla kao poseban otisak iz beogradskog »Pravosudja«, dokazuje pisac, da za provedbu ustavnoga načela o sudačkoj stalnostii nije potreban poseban zakon i da se sudačka stalnost proteže i na suce Državnoga savjeta i Upravnih sudova.

NAŠ SAOBRAĆAJ. — U Beogradu je počeo izlaziti ovaj mjesečni časopis za željeznički, pomorski i riječni saobraćaj. Prvi broj imade dosta sadržaja ne samo tehničke, nego i pravne naravi. Tako se na pr. tu nalazi rasprava prof. Živojina Perića o pravu i tehničkim pronalascima dra. I. Matijevića o zaštiti saobraćajnih ustanova u izvršnom postupku, dra. M. Vukovića o pravnim regulativima na rijekama, Fr. Podbregara o novim medjunarodnim konvencijama o prevozu putnika i robe na željeznicama. Iz područja pomorstva tu je samo jedna rasprava, i to Krunoslava Penovića o pomorskom saobraćaju, ali ni ta nije pravna. Inače imade dosta slučajeva iz sudovanja, a i ostali sadržaj je zanimljiv, te se ovaj broj može nazvati uspjelim. Godišnja pretplata iznosi D 120, adresa uredništva: Kneza Pavla ul. br. 6.

PRIVREDNA UTAKMICA. — Naš poznati stručnjak na području zaštite industrijske svojine i suzbijanja nelojalne utakmice dr. Janko Šuman počeo je izdavati mjesečnu reviju pod gornjim naslovom. Njezin prvi broj izašao je u Beogradu sa raspravama R. Cukavca o djelatnosti Udruženja za industr. svojinu, dra. M. Supića o putu k poštenoj privrednoj utakmici, dra. Šumana o Izabranim sudovima kod privrednih komora, dra Branka Krnica o štetnosti premjiskoga poslovanja, dra F. Majarona o zaštiti imena i firme. Tu je i zanimljivo sudovanje, strano i domaće iz oblasti industrijske svojine. Revija će izlaziti 3 do 4 puta godišnje; cijena jednome broju D 10. Redakcija je u Siminoj ulici br. 21.

ARHIV za pravne i društvene nauke. — Broj ovoga našega odličnoga pravničkoga druga za mjesec prosinac 1938. je ostao dosljedan u donašanju vrlo dobroga sadržaja. Na čelu broja nalazi se rasprava prof. Tasića o modernom relativizmu i problemu prirodnoga prava. Milan Bartoš piše o krizi medjunarodnoga privatnoga prava, a Ljubomir Dukanac o objektivnosti ekonomske nauke. Zanimljiva je rasprava dra. T. Vasiljevića o ulozi suca u borbi protiv kriminaliteta. Milutin Kalezić nastavlja sa spornim pitanjima iz pripremnoga postupka u grop-u., a M. V. Kukoljac o kontroverzama u postupku zbog smetanja posjeda. Vrlo bogate rubrike pravne politike, stranoga pravnoga života, sudske kronike, ocjena i prikaza, bilježaka, pregleda časopisa i novih knjiga.

PRAVNI ZBORNIK. — Priznanja su vrijedni napori Udruženja pravnika u Podgorici za izdavanje toga njihovoga organa, koji se bavi zajedničkim pravnim pitanjima, ali pretežno, što je i opravdano, s onima, koja se odnose baš na Crnu Goru. Tako dvobroj 7—8 ima članke B. S. Tomovića i Milovana Vukovića o Baltazaru Bogišiću i Vukašina Vukašinovića o vanbračnoj djeci i vanbračnim prestupima u vezi sa nekim porodičnim odnosima u Crnoj Gori. Dvobroj 9—10 donosi, medju ostalim, neke zanimljive slučajeve sudjenja iz prošloga vijeka u Crnoj Gori.

PRAVNA MISL. — Bugarski pravni časopis, koji izlazi pod uredništvom sofijskog sveuč. prof. dra. Fadenhechta, ima u broju za mjesec studeni 1938. ovaj sadržaj: Krum Tihčev o trgovačkom agentu, Ljubomir Marinov o subornatio testium, Hr. Maksimov o zastari u bugarskom trgovačkom zakonu. Rubrika sudovanja donaša kritički pregled sudovanja najvišega upravnog suda i kasacionog suda.

NARODNA STARINA. — Knjiga XIII. ovog časopisa za historiju i etnografiju Južnih Slovjena donosi u svome bogatome sadržaju i jednu pravno-historijsku bilješku, i to Hamdije Kreševljakovića o stečajevima u Bosni za vrijeme 1867.—1877.

DAS CHINESISCHE STRAFGESETZBUCH vom 1. Januar 1935. Bonn a. Rh. 1938. (Rechtsvergleichende Untersuchungen zum gesamten tSrafrechtswissenschaft, 9. Heft).

BLOMEYER ARWED. Studien zur Bedingungslehre. Berlin und Leipzig 1938. (Beiträge zum ausländischen und internationalen Privatrecht. Heft 14.).

EICHLER HERMANN: Wandlungen des Eigentumsbegriffes in der deutschen Rechtsauffasung und Gesetzgebung. Weimar 1938.

SCHWINGE ERICH: Irrationalismus und Ganzheitsbetrachtung in der deutschen Rechtswissenschaft. Bonn a. Rh. 1938. (Rechtsvergleichende ntersuchungen zur gesamten Strafrechtswissenschaft. Heft 10.).

EUROPÄISCHES RECHTSHANDBUCH: Herausgegeben von A. Munck af Rosenschlöld, Stockholm 1938. Band I.

SCHULTES KARL: Die Jurisprudenz zur Diktatur des Reichspräsidenten nach Art. 48 Abs. II der Weimarer Verfassung. Ein kritischer Rückblick. Bonn 1934. (Bonner rechtswissenschaftliche Abhandlungen, Heft 30).

SCHAUREK RUDOLF: Presserecht der historischen Länder der tschechoslowakischen Republik, Systematische Darstellung. Allgemeiner Teil und Pressestrafrecht. Reichenberg 1937.

BRAUNTEMEIR FRIEDRICH: Die Erpressung in kriminalsoziologischer Betrachtung mit besonderer Berücksichtigung des Landgerichtsbezirks Bielefeld von 1925.—1936. Breslau — Neukirch 1938. (Strafrechtliche Abhandlungen, Heft 388.).

Svaštice

KAKO TREBA INSTRUIRATI I TAKSIRATI IZVRŠNE PRIJEDLOGE. U tom pogledu vlada pravi kaos kod svih sudova, pak ću stoga u kratko prikazati, kako bi se to imalo učiniti prema zakonskim propisima.

I. — Po § 102. z. k. z. podnose se z. k. molbe u jednom primjerku s napisima za stranke, prilozi u izvoru i prijepisu za zbirku isprava, dok ne treba priložiti otpravke molbe i prijepise priloga za stranke.

Po § 59. st. 2. sudskog poslovnka može se umjesto napisa priložiti otpravak molbe s bilješkom: »zamjenjuje napis, ne podleži taksi«.

Po § 181. grpp. mora se priložiti prijepis priloga, a k o se ima priložiti cijeli primjerak podneska.

Po § 68. st. 4. izvršnoga zakona može se izvršni prijedlog staviti u sudski zapisnik, pak treba prijepis zapisnika (koji bi tako zamijenio otpravak pismeno podnešene molbe) dostaviti izvršeniku samo iznimno, ako se podaci za prosudjivanje zakonitosti zaključka ne bi mogli razabrati iz samoga zaključka.

Dr. Neumann — Dr. Gregović: Komentar gradj. par. postupnika (Beograd 1935.) navodi na str. 485—487, da prema § 180. i 181. grpp. u izvršnom postupku ne treba prijepisa priloga za protivustranku, a prema austrijskom uvodnom zakonu od 2. lipnja 1914. imadu se dati napisi za izvršenike i ostale interesente uz molbu za izvržbu na pokretnine i nepokretnine.

Dr. Zuglia, Gradj. procesno pravo § 23. str. 67 kaže: »Kada se na osnovi izvršnoga naslova traži dozvola uknjižbe ili predbilježbe kakova prava u zemljišnim knjigama, prijedlog za dozvolu izvršenja mora biti sastavljen i obložen kao i zemljišno-knjižni podnesci t. j. mora mu se priložiti izvršni naslov u izvornom otpravku i u običnom prijepisu za zbirku isprava, nadalje se mora priložiti toliko rubrika, koliko ima učesnika, koje treba obavijestiti o dotičnom upisu.«

Iz gornjih zakonskih ustanova i tumača slijedi, da prijedlog za izvržbu na pokretnine i nepokretnine treba podnesti u jednom primjerku za sud, zatim toliko napisa (rubrika), koliko imade izvršenika ili drugih interesanata, zatim treba priložiti izvršni naslov u izvoru sa zaporkom izvršnosti (ako izvršni sud nije i presudni), a posebno kod uknjižaba i prijepis priloga za zbirku isprava.

II. — Što se tiče taksiranja izvršnih podnesaka, stoji stvar ovako:

1. slučaju izvržbe na pokretnine ima se prijedlog taksirati po T. br. 1. i po T. br. 6. (4).

Ne plaćaju se nikakove druge takse, jer nema prijepisa priloga ni otpravaka prijedloga.

2. U slučaju izvržbe na nepokretnine (uknjižbom) plaćaju se takse po T. br. 1. (4) 42., T. br. 44. i T. br. 6. (4).

Ne plaćaju se nikakove druge takse, jer nema prijepisa priloga ni otpravaka prijedloga. Ovako treba instruirati i taksirati izvršne prijedloge.

Priopćio dr. R u d o l f T r s t e n j a k

KONGRES PRAVNIKA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE. — Stalni odbor toga Kongresa održao je dne 17. prosinca 1938. u Zagrebu pod predsjedanjem prof. dra. Metoda D o l e n c a sjednicu, na kojoj je odlučio, da se godišnja skupština Kongresa održi u Rogaškoj Slatini 24.—26. rujna o. g. Kao uvodno predavanje kod otvorenja Kongresa bit će jedno sa temom iz Štajerske povjesti u vezi sa njezinim značenjem za pravo. Na samome Kongresu će se raspravljati ova pitanja: 1. Zakonsko uredjenje poslova na obročnu otplatu; 2. Reforma propisa o odgovornosti saučesnika kod krivičnih djela, koja se gone na prijedlog ili na privatnu tužbu; 3. Proširenje upravno-sudske zaštite; 4. O potrebi reforme poreskoga i taksenoga krivičnoga prava. — Skupština Kongresa zaključit će se 26. rujna u Mariboru. Na toj završnoj sjednici će se predložiti na glasovanje u sekcijama donesene rezolucije i održati predavanje o 50-godišnjici društva »Pravnik« u Ljubljani. Predvidjeni su takodjer i zajednički sastanci, raut, izleti u okolinu itd. Prijave za učestvovanje će se primati do 3. rujna zaključno, a moći će da učestvuju samo članovi kojega pravničkoga udruženja te njihove supruge i kćeri (ostala rodbina ne).

ISPRAVI: U dvobroju »MJESEČNIKA« za listopad i studeni je izostao potpis jav. bilježnika Ive S t a n o š a kao pisca sastavka »O etažnoj svojini« str. 527—528), a u broju za prosinac na str. 588. je pogrješno potpisan pod prikaz knjige dra A. Fischera dr. D. Domac mjesto dr. D r a g u t i n T o m a c.

DRA BERTOLDA EISNERA I DRA MLADENA PLIVERIĆA

MIŠLJENJE O PREDOSNOVI GRADJANSKOG ZAKONIKA ZA KRALJEVINU JUGOSLAVIJU

Ova je knjiga naišla na priznanje u pravničkim i na interes u privrednim krugovima. Dobiva se kod tajništva Pravničkoga društva u Zagrebu (Svačićev trg 4) uz cijenu od D 100.

Pravni fakultet sveučilišta u Zagrebu raspisao je natječaj za mjesto vanrednog profesora za katedru Narodne pravne povijesti.

Kandidati imadu do kraja veljače 1939. predati u rektoratu Sveučilišta svoje molbe obložene naučnim radovima, opisom života, doktorskom diplomom i dokumentima po §§-ima 3. i 4. zakona o činovnicima.

Po §-u 4. pravila
Pravničkoga društva

kao pravi članovi mogu društvu pristupiti samo oni, koji su apsolvirali pravne nauke.

Pravi članovi plaćaju u ime članarine godišnje:

ako su suci, javni činovnici ili odvjetnički perovodje . . . . . D. 60

ako su odvjetnici i uopće pripadnici slobodnih zvanja . . . . . D. 120

Tko istom pristupa društvu kao član, plaća osim toga upisninu jednom za uvijek, koja je jednaka mjesečnoj (od gornje svote dvanaesti dio) članarini.

Prijava za pristup u društvo šalje se tajništvu (Zagreb, Svačićev trg 4), kamo se šalju i svi dopisi i novčane pošiljke, koje se tiču društva.

Najjeftinije je i najpraktičnije, te omogućuje svestranu kontrolu, ako se članarina i uopće novac doznačuju putem poštanske štedionice. Broj računa Pravničkoga društva kod Poštanske štedionice u Zagrebu — **35515.**

Pravi članovi dobivaju »Mjesečnik« besplatno. Nečlanovi plaćaju u ime pretplate godišnje D. 120; djaci i drž. činovnici plaćaju pogodovnu pretplatu od D. 60.

Reklamacije za »Mjesečnik« moguće je uvažiti samo onda, ako ne stignu prekasno, a valja ih upraviti tajništvu, Zagreb, Svačićev trg br. 4. Spisi za uredništvo »Mjesečnika« neka se šalju u Jurjevsku ul. 51 ili Svačićev trg 4.

TISKARA »MERKANTILE« (JUTRIŠA I SEDMAK), ZAGREB